

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет
кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

«ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ»

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

Студентка 2 курсу 613 групи
Шетеля Юлія Юріївна

Керівник:

кандидат географічних наук
КОВІНЬКА Галина

До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № 4 від 5 червня 2023 р.
Зав. кафедрою Рідус проф. Рідус Б. Т.

Чернівці 2023 рік

АНОТАЦІЯ

У магістерській роботі розглянуто поняття про позакласну роботу з географії, а саме педагогічні аспекти, методи навчання та використання сучасних технологій у навчальному процесі. Проаналізовано форми та методи позакласної роботи з географії. Розглянуто та проаналізовано такі форми позакласної роботи як екскурсії, географічні гуртки та клуби. У третьому розділі проаналізовано ефективність використання позакласної роботи в географічній освіті.

Ключові слова: педагогічні аспекти, позашкільна освіта, екскурсії, проекти, онлайн платформи.

ABSTRAKT

The first chapter of the master's thesis deals with the concept of extracurricular activities in geography, namely pedagogical aspects, teaching methods and the use of modern technologies in the educational process. The second chapter is devoted to the analysis of forms and methods of extracurricular activities in geography. Such forms of extracurricular activities as excursions, geographic circles and clubs are considered and analyzed. The third section analyzes the effectiveness of using extracurricular activities in geography education.

This paper analyzes how to improve the process of using extracurricular activities in geography in order to improve the quality of learning and increase students' interest in the subject.

Keywords: pedagogical aspects, extracurricular activities, excursions, projects, online platforms.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідні джерела Штепел М.

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ	4
1.1 Педагогічні аспекти, позашкільна освіта: концепції та методи навчання географії.	4
1.2 Активні методи навчання та їх роль у географічній освіті.	11
1.3 Використання сучасних технологій у навчальному процесі з географії.	20
ВИСНОВОК ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	24
РОЗДІЛ 2. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ	25
2.1 Екскурсії, проекти та дослідницькі роботи з географії.	25
2.2 Географічні клуби та гуртки.	28
Характеристики географічних клубів та гуртків:	28
Переваги участі у географічних клубах та гуртках:	28
2.3 Використання віртуальних ресурсів та онлайн платформ.	30
2.4 Проблеми навчання в географії та способи підвищення ефективності навчання географії через позакласну діяльність.	34
2.5 Роль та використання інтерактивних методів та технологій у навчанні з географії.	38
ВИСНОВОК ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ	43
РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ В ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ	45
3.1 Вплив форм і методів позакласної роботи в географічній освіті.	45
3.2 Залучення учнів до вивчення географії через позакласну роботу.	49
3.3 Оцінка результативності та успішності використання позакласних форм і методів.	54
3.4 Оптимальні підходи до використання позакласної роботи.	61
ВИСНОВОК ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ	65
ВИСНОВОК	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У розвитку освіти України зазначено, що кожна система освіти має забезпечувати розвиток кожної дитини на основі виявлення її здібностей, формування інтересів, світогляду, наукового пізнання, володіння засобами практичної та пізнавальної діяльності. Ця робота є актуальною з декількох причин:

1. Розвиток освітніх підходів: застосування позакласної роботи в географії відповідає сучасним тенденціям у сфері освіти, оскільки вона сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу і розвитку практичних навичок учнів.
2. Інноваційні методи навчання: дослідження форм і методів позакласної роботи з географії може призвести до виявлення нових, більш ефективних підходів до навчання, що сприятиме підвищенню якості освіти.
3. Розвиток компетенцій вчителів: вивчення цієї теми може бути корисним для підвищення кваліфікації вчителів географії, допомагаючи їм розширити арсенал методів навчання та розвивати професійні навички.
4. Підвищення інтересу до предмета: позакласна робота може стати додатковим стимулом для учнів, оскільки вона дозволяє використовувати нові форми активності, сприяє поглибленню знань і зацікавленню учнів у вивченні географії.
5. Соціальний аспект: Позакласна робота може включати в себе роботу з використанням інтерактивних технологій, віртуальні екскурсії, участь у проектах тощо, що дозволяє учням отримати новий досвід та розвивати соціальні навички.

Таким чином, дослідження форм і методів позакласної роботи з географії є актуальним і важливим напрямком у сфері освіти, оскільки воно спрямоване на покращення процесу навчання та розвитку учнів.

Об'єкт дослідження - це сам процес позакласної роботи з географії, що включає в себе різноманітні педагогічні методи, форми організації та засоби навчання, використовувані поза межами класу для поглиблення знань з географії.

Предмет дослідження - це конкретні аспекти, які вивчаються в межах об'єкта. У цьому випадку, предметом дослідження є різноманітні форми (наприклад: екскурсії, проекти, ігри, віртуальні тури тощо) та методи (групова робота, інтерактивні методи навчання, застосування сучасних технологій тощо), які застосовуються для навчання географії позакласними заняттями.

Мета дослідження - включає аналіз ефективності різних форм і методів позакласної роботи з географії, виявлення їхніх переваг та недоліків, розробку рекомендації щодо оптимального використання таких методів у навчальному процесі, а також можливе створення нових педагогічних підходів до вивчення географії поза класом. Отже, мета дослідження полягає у глибокому розумінні, аналізі та покращенні процесу використання позакласної роботи з географії з метою поліпшення якості навчання та підвищення інтересу учнів до предмету.

Для досягнення мети даного дослідження необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Проаналізувати сучасні підходи до позакласної роботи в географічній освіті.
2. Вивчити різноманітні форми та методи позакласної роботи, що застосовуються у навчанні географії.
3. Оцінити ефективність використання позакласної роботи для підвищення якості навчання географії та мотивації учнів.

4. Розробити рекомендації щодо оптимальних форм і методів позакласної роботи в географії, які можуть бути використані в практичній освітній діяльності.

Методологічна і теоретична основа дослідження може базуватися на наступних підходах, концепціях і теоріях:

- 1. Педагогічна теорія і методика викладання географії:** вивчення основних підходів до викладання географії, включаючи традиційні методи навчання та нові інтерактивні підходи.
- 2. Теорія позашкільної освіти:** аналіз форма і методів навчання, які застосовуються поза класними стінами, таких як екскурсії, практичні роботи, проекти, та їх вплив на процес навчання.
- 3. Концепція активного навчання:** дослідження методів, які залучають учні до активної участі у власному навчанні, таких як проблемне навчання, групова робота, дослідницькі проекти тощо.
- 4. Сучасні технології в освіті:** вивчення можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій, віртуальної реальності, онлайн ресурсів у процесі вивчення географії поза класом.
- 5. Соціально-психологічні аспекти навчання:** розуміння впливу позакласних форм навчання на мотивацію учнів, їхній інтерес до предмету та розвиток соціальних навичок.
- 6. Досвід використання позакласних методів у географічній освіті:** аналіз практичних прикладів та досвіду вчителів у використанні позакласної роботи з географії.
- 7. Наукові дослідження в галузі освіти:** використання результатів попередніх досліджень щодо впливу різних методів навчання та успішність учнів у географії.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ

1.1 Педагогічні аспекти, позашкільна освіта: концепції та методи навчання географії.

Географія в сучасному світі виступає як ключовий предмет, що сприяє формуванню розуміння процесів у природі та суспільстві. Викладання географії не обмежується стінами класу, а виходить за їх межі завдяки позашкільній освіті. Звернемо увагу на розширенні педагогічних аспектів навчання географії. [14]

1. Інтерактивність у викладанні географії. Використання інтерактивних методів стає важливою складовою процесу навчання. Вони є ефективним інструментом для залучення учнів до процесу навчання та сприяють кращому засвоєнню матеріалу. Ось деякі з них: групова робота, дебати та дискусії, використання віртуальних ресурсів, практичні завдання, інтерактивні вправи та ігри, проекти. Інтерактивні методи викладання спрямовані на активну взаємодію учнів з вчителем, матеріалами та одним з одним для поглиблення розуміння географічних концепцій. Серед них є такі розширені методи:

Географічні ігри - це створення ігор, які дозволяють учням вивчати та застосовувати географічні знання у вигляді ігри. Наприклад: “Географічні вікторина”, інтерактивні симуляції подорожей або географічні пазли.[24]

Географічні проекти - це робота над проектом, що стосується певних конкретних регіонів, культур або географічних особливостей. Учні можуть створювати презентації, відеоролики, досліджувати певний регіон або проблему з географії.

Дослідницькі завдання спрямовані на дослідження певних географічних питань або проблем. Учні можуть вивчати кліматичні зони, демографічні тенденції, проблеми довкілля тощо.

Рольові ігри та симуляції. Вчитель та учні можуть створювати симуляцію географічного процесу або історичної події для кращого розуміння її впливу на географію.[54]

Використання технологій - це застосування онлайн - ресурсів, віртуальних екскурсій, використання відео та аудіо матеріалів для інтерактивного вивчення.

Групові проекти та дослідження - це співпраця учнів у малих групах для розв'язання завдань, робота над проектами, спільні презентації або дослідження.

Brainstorming та обговорення - це використання цих методів для спільного пошуку відповідей на географічні запитання, обговорення глобальних проблем або географічних відкриттів.

Інтерактивні методи дозволяють учням активно залучатися до навчального процесу, створюють можливість для особистісного розвитку, а також сприяють формуванню критичного мислення та умінь розв'язувати проблеми.[58]

2. Застосування інноваційних методик у викладанні географії може включати широкий спектр новаторських підходів та інструментів, спрямованих на покращення якості навчання та залучення учнів до активного процесу освоєння матеріалу. Ось деякі розширені аспекти використання інновацій у викладанні географії:[64]

Використання віртуальної реальності (VR) та розширеної реальності (AR): Сучасні технології дозволяють створювати інтерактивні віртуальні тури, які дозволяють учням "подорожувати" світом, вивчаючи різні місця безпосередньо з класу.

Інтерактивні платформи та додатки: Використання спеціалізованих платформ, додатків, онлайн-ігор та інтерактивних веб-сайтів для вивчення географії, які забезпечують інтерактивність та доступ до актуальної інформації.

Геоінформаційні системи (GIS): використання систем, які дозволяють створювати, аналізувати та візуалізувати географічні дані, дослідження та картографічну інформацію, що робить процес вивчення географії більш захоплюючим та інтерактивним.[24]

Проблемне навчання та проєктивні методики: Використання методів, що спрямовані на вирішення реальних географічних проблем або завдань через проведення проєктів, досліджень та практичних робіт.

Адаптивні та індивідуалізовані підходи: застосування методів, що враховують різні потреби, темпи та стилі навчання учнів, такі як індивідуальні завдання, різнорівневі матеріали та адаптація навчального процесу до потреб конкретних груп учнів.

Колаборативне навчання: стимулювання співпраці та обміну інформацією між учнями, використання групових проєктів та дослідницьких груп для спільного здобуття знань.[13]

Сучасні формати оцінювання: використання новаторських методів оцінювання, таких як портфоліо, підтримка самооцінки, використання тестів зі зворотним зв'язком тощо.

3. Зручність навчальних матеріалів: Важливо мати доступні, зрозумілі та цікаві для учнів матеріали. Використання карт, діаграм, анімацій та відео сприяє кращому сприйняттю і засвоєнню географічних концепцій. Зручність навчальних матеріалів є ключовим аспектом успішного викладання географії, оскільки вона впливає на сприйняття, засвоєння та зацікавленість учнів у вивченні цієї науки. Навчальні матеріали, доступні, зрозумілі та цікаві для учнів, створюють сприятливі умови для ефективного навчання. Використання різноманітних типів матеріалів, таких як карти, діаграми, анімації та відео, є важливим для поліпшення сприйняття та засвоєння географічних концепцій учнями.

Кarti: Використання карт є одним із найефективніших методів для візуалізації географічної інформації. Вони дозволяють учням уявляти

географічні об'єкти, регіони, рельєф та інші географічні явища. Чіткі та зрозумілі карти допомагають учням легше орієнтуватися у просторі та розуміти географічні взаємозв'язки.[26]

Діаграми: Використання графіків, діаграм та інфографіки допомагає узагальнити інформацію та візуалізувати статистичні дані. Це дозволяє учням краще розуміти тенденції, порівнювати різні показники та виявляти закономірності.

Анімації та відео: Використання анімацій, відео та мультимедійних матеріалів дозволяє створити динамічні та цікаві уроки. Вони можуть показати процеси, явища або події у формі, більш доступні для розуміння учнями, та стимулювати їхню увагу та зацікавленість.[33]

Інтерактивність матеріалів: Створення інтерактивних завдань, веб-сайтів та мультимедійних презентацій сприяє більш активному взаємодії учнів з матеріалами, підвищує їхню зацікавленість та покращує засвоєння знань.

Загальний підхід до створення навчальних матеріалів у географії полягає у поєднанні різних типів матеріалів, що дозволяє зробити навчання більш доступним та цікавим для учнів різних типів сприйняття і рівня підготовки. Такий підхід сприяє зміцненню розуміння географії та зацікавленню учнів у цій науці.[34]

4. Диференційований підхід: Врахування індивідуальних особливостей учнів і створення різних завдань, які враховують рівень знань, інтереси та потреби кожного учня. Диференційований підхід у викладанні географії є стратегією, яка спрямована на індивідуальне налаштування навчання з урахуванням потреб, інтересів та рівня підготовки кожного учня. Цей підхід дає можливість оптимізувати процес навчання, забезпечуючи ефективне засвоєння матеріалу для кожного учня. Ось деякі розширені аспекти диференційованого підходу в навчанні географії:

Різнорівневі завдання: Використання завдань різної складності та обсягу, що дозволяє учням з різним рівнем підготовки працювати на своєму рівні і поступово розвиватися.

Індивідуальні проекти та завдання: Створення завдань, які дозволяють учням самостійно обирати теми для досліджень або роботи над проектами, що відповідають їхнім інтересам та можливостям.

Групова робота: Формування груп з різними здібностями для спільного розв'язання завдань або проектів, де учні можуть взаємодоповнювати один одного.[48]

Застосування різних методів викладання: Використання різноманітних методів навчання, таких як візуалізація, аудіалізація, кінестетика тощо, для відповіді на потреби різних типів учнів.

Формативна оцінка: Систематичне визначення прогресу кожного учня, дозволяючи вчителю адаптувати навчальний процес до потреб кожного учня.

Індивідуалізоване завдання та підтримка: Надання додаткової підтримки чи завдань для учнів з особливими освітніми потребами.

Диференційований підхід у географії дозволяє кожному учневі розвивати свої навички та знання у відповідності до їхніх потреб та можливостей. Це сприяє покращенню загального рівня навчання та заохочує кожного учня до досягнення власного успіху.[45]

5. Практичність та застосування знань: Використання практичних завдань, які дозволяють учням застосовувати теоретичні знання на практиці. Польові вивчення, географічні експедиції, аналіз карти в реальних ситуаціях. Практичність та застосування знань у навчанні географії відіграють важливу роль у засвоєнні матеріалу, оскільки дозволяють учням побачити реальний вплив географічних процесів та явищ на навколишнє середовище. Ось деякі розширені аспекти практичності та застосування знань у навчанні географії:

Польові дослідження: Організація виїздів на місця, де учні можуть проводити спостереження, збирати дані та вивчати географічні особливості першопрохідцем. Це може бути вивчення місцевих екосистем, кліматичних особливостей, дослідження топографії тощо.

Географічні експедиції: Організація поїздок, що дозволяють учням побачити та вивчити географічні об'єкти або регіони в реальному часі. Це може бути екскурсія до географічно цікавих місць, регіональних осередків або природних резерватів.

Аналіз карт у реальних ситуаціях: Вивчення та аналіз карт в контексті реальних проблем або ситуацій, що допомагає учням розуміти взаємозв'язок між географічними даними та практичними ситуаціями, такими як планування інфраструктури, розробка маршрутів тощо.[56]

Симуляції та географічні ігри: Створення ситуацій, що моделюють географічні процеси або викликають розв'язання практичних завдань, що допомагають учням розуміти складні географічні концепції.

Застосування технологій: Використання географічних інформаційних систем (GIS), віртуальних турів, симуляцій та інтерактивних додатків для відтворення реальних географічних ситуацій та застосування отриманих знань.

6 Стимулювання інтересу та творчого мислення: Використання підходів, що спонукають до самостійного мислення, досліджень та стимулювання творчості учнів, щоб зацікавити їх у вивченні географії. Стимулювання інтересу та творчого мислення учнів у географії вимагає застосування різноманітних педагогічних підходів та методів, спрямованих на активізацію їхньої цікавості та розвиток творчих здібностей. Ось деякі розширені методи, які можуть застосовуватися для досягнення цієї мети:

Проблемне навчання: Постановка перед учнями географічних проблем або завдань, які потребують творчого підходу для їх вирішення.

Це може бути аналіз глобальних екологічних проблем, вивчення впливу географічних явищ на життя людей тощо.[15]

Проекти з географії: Створення учнями власних проєктів, досліджень або презентацій на теми, що відповідають їхнім інтересам та є актуальними в сучасному світі (наприклад, вплив кліматичних змін на життя в певному регіоні).[18]

Креативні завдання: Використання творчих завдань, таких як рольові ігри, творчі проєкти, створення мультимедійних презентацій, доповідей або арт-проєктів, які дозволяють учням виразити свої думки та ідеї.

Дослідницькі завдання: Проведення дослідницьких робіт або наукових досліджень, які стимулюють учнів досліджувати географічні явища, використовуючи аналітичні навички та творчий підхід.

Географічні ігри та симуляції: Застосування ігрових методів для вивчення географічних концепцій, які стимулюють учнів до активної участі та розвитку творчого мислення.[29]

Використання новітніх технологій: Залучення сучасних засобів, таких як віртуальна реальність, інтерактивні веб-ресурси чи географічні додатки, які сприяють цікавості та креативності учнів.

7. Роль вчителя: Важливою частиною є вчитель, який має бути не лише посередником між знанням і учнем, але й мотиватором, лідером та наставником, що спонукає до пошуку знань. Роль вчителя у процесі викладання географії є критично важливою для стимулювання навчання та розвитку учнів. Окрім того, щоб бути посередником у передачі знань, вчитель грає ключову роль у вихованні, мотивації та розвитку творчих здібностей учнів. Ось деякі розширені аспекти ролі вчителя у викладанні географії:

Мотиватор: Вчителю важливо створити мотиваційне середовище для учнів, підбадьорюючи їхній інтерес до географії. Це може бути

здійснено через цікавість до вивчення нових країн, культур, або залученням до важливості розуміння глобальних проблем та екологічних аспектів.[31]

Лідерство: Вчителю слід виступати як лідер, який спрямовує та організовує навчальний процес. Планування заходів, створення цікавих уроків та розвивальних завдань, а також спрямування учнів на досягнення успіху.

Наставник: Вчителю потрібно бути наставником, який допомагає учням розвивати аналітичне та критичне мислення, вміння робити висновки та аргументувати свої думки.

Створення сприятливого середовища: Важливо створювати довіру та емоційний комфорт у класі, де учні відчуються вільно для висловлення своїх думок та задання питань.

Індивідуальний підхід: Врахування індивідуальних особливостей кожного учня та адаптація методів навчання до їхніх потреб та здібностей.

Стимулювання самостійності: Поощрення учнів до самостійного вивчення, дослідження та пошуку нових знань, а також розвитку самостійності у вирішенні завдань.

Роль вчителя в процесі викладання географії перевищує просте передачу інформації. Вона полягає в тому, щоб бути натхненником, допомагачем та лідером для учнів, спонукаючи їх до активного розвитку та поглибленого розуміння світу навколо них через вивчення географії.[52]

1.2 Активні методи навчання та їх роль у географічній освіті.

Активні методи навчання у географічній освіті використовуються для залучення учнів до активної участі в навчальному процесі, сприяючи глибокому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення. Ось деякі активні методи та їх роль у географічній освіті: групова робота -

робота в групах дозволяє учням обмінюватися ідеями, вирішувати завдання спільно та вчитися взаємодії та співпраці. Це сприяє розвитку комунікативних навичок, сприйняття точок зору інших та розв'язанню проблем. Групова робота є одним з активних методів навчання, який включає учнів у спільну діяльність для досягнення спільних цілей. Цей метод використовується в географічній освіті з метою активізації процесу навчання, залучення учнів до співпраці та спільного вирішення завдань. Основні аспекти групової роботи в географічній освіті:

- Співпраця та взаємодопомога: Учні працюють разом над спільними проектами, завданнями або дослідженнями. Це розвиває навички комунікації, співпраці та роботи в команді.[50]
- Розвиток критичного мислення: В процесі спільної роботи учні можуть обмінюватися ідеями, аргументувати свої погляди та розвивати критичне мислення, обговорюючи різні підходи до вирішення проблем.
- Розширення знань через обмін досвідом: Групова робота дозволяє учням вивчати різні погляди та підходи до географічних питань, відкривати нові аспекти вивчення матеріалу та вчитися від інших.
- Стимулювання інтересу: Активна участь учнів у спільній роботі може створити зацікавленість у вивченні географії через співпрацю та обмін ідеями.
- Сприяння розвитку соціальних навичок: Групова робота допомагає учням розвивати навички слухання, взаєморозуміння, управління конфліктами та спільної діяльності.

Застосування групової роботи в географічній освіті сприяє розвитку учнівських компетентностей та активному залученню до навчального процесу, що сприяє глибшому розумінню географічних понять та підвищує ефективність навчання.

Проекти та дослідження - залучення учнів до створення проектів чи проведення досліджень на географічні теми стимулює їхню самостійність, допомагає розвивати аналітичні навички та систематизацію знань. Створення проектів та проведення досліджень в географічній освіті є важливою складовою процесу навчання з багатьма перевагами для учнів. Ось кілька ключових аспектів важливості цих методів:

- Заохочення самостійного навчання: Проекти та дослідження стимулюють учнів до самостійного вивчення географії. Вони змушені самостійно збирати та аналізувати інформацію, що розвиває навички пошуку та обробки даних.
- Розвиток аналітичних та дослідницьких навичок: Учні вчаться ставити цілі, розробляти план дослідження, здійснювати аналіз отриманих даних та зробити висновки, що розвиває їхні аналітичні та дослідницькі навички.
- Практичне застосування знань: Виконання проектів або досліджень може дати учням можливість застосувати теоретичні знання на практиці, що підвищує їх розуміння та запам'ятовування матеріалу.
- Стимулювання творчого мислення: Проведення досліджень та розробка проектів заохочують учнів до творчого підходу у розв'язанні завдань, розвиваючи їхні творчі навички.[68]
- Підвищення мотивації: Можливість обирати тему для дослідження чи проекту, яка відповідає особистим інтересам учня, сприяє підвищенню їхньої мотивації та зацікавленості у вивченні географії.
- Зв'язок з реальним життям: Проекти та дослідження можуть базуватися на актуальних географічних проблемах або сучасних подіях, що дозволяє учням розуміти, як географія пов'язана з реальним життям.

Створення проектів та проведення досліджень в географічній освіті допомагають учням розвивати широкий спектр навичок, які є важливими в

сучасному світі, і сприяють більш глибокому розумінню та зацікавленості у географії.

Рольові ігри - використання рольових ігор допомагає учням "оживити" географічні концепції та події, відчуті їх на практиці, що сприяє кращому розумінню матеріалу. Рольові ігри в географічній освіті можуть бути важливим інструментом для поглиблення розуміння та засвоєння географічних концепцій та подій. Цей метод дозволяє учням імітувати реальні ситуації або ролі, пов'язані з географією, що сприяє активному навчанню та глибшому розумінню матеріалу. Ось деякі аспекти ролі рольових ігор у географічній освіті:

- Відтворення реальних ситуацій: Рольові ігри дозволяють учням уявити себе на місці реальних осіб, живих у певних географічних умовах або стикатися з геополітичними ситуаціями. Це допомагає їм краще зрозуміти контекст і умови, що впливають на географічні процеси.
- Розвиток емпатії та розуміння різноманітності: Граючи ролі інших людей або груп, учні розуміють різноманітні культурні, соціальні та географічні аспекти, розвиваючи емпатію та культурну гнучкість.
- Стимулювання дослідницького підходу: Рольові ігри можуть підштовхнути учнів до самостійного дослідження конкретних географічних ситуацій або проблем, викликаючи бажання знайти рішення чи з'ясувати певні аспекти.[66]
- Удосконалення навичок спілкування: Ігри можуть покращити навички спілкування та обговорення ідеї, висловлювання аргументів, що є важливими для ефективної комунікації в географічному контексті.
- Стимулювання творчого мислення: Граючи в рольові ігри, учні можуть висловлювати нові ідеї, шукати нестандартні рішення та розвивати творчість у вирішенні географічних завдань.

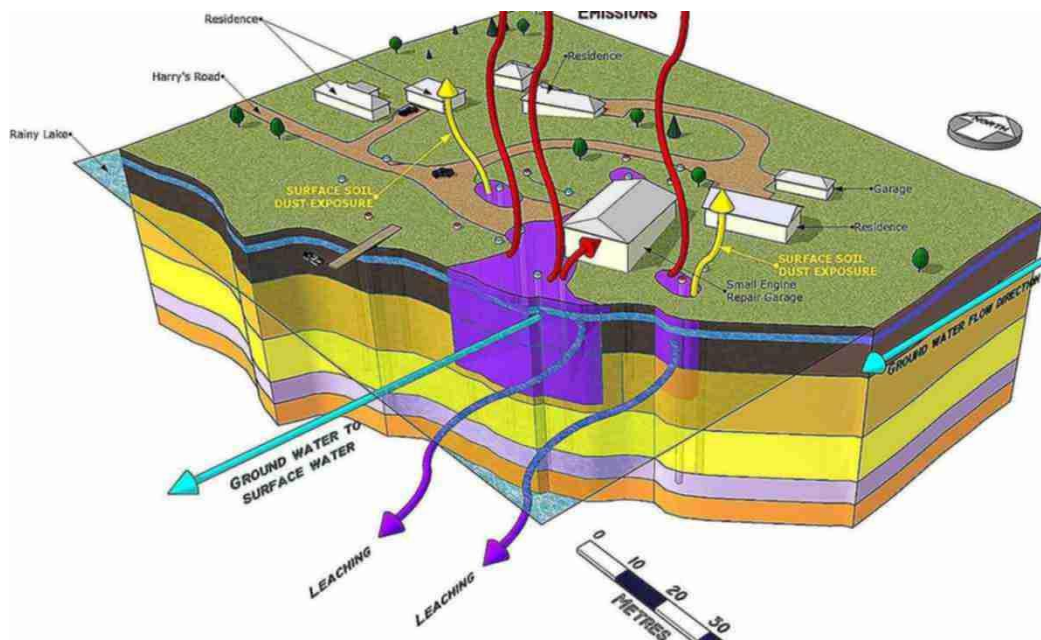
Рольові ігри в географічній освіті сприяють поглибленню розуміння географічних феноменів, сприяють активному навчанню та допомагають учням бачити географію як більш динамічну та захопливу дисципліну.

Мал. 1.1 Рольові ігри на уроках географії

Використання технологій - використання інтерактивних технологій, веб-сайтів, віртуальних турів та географічних додатків дозволяє учням поглиблено вивчати географію через інтерактивність та візуалізацію матеріалу. Використання сучасних технологій у географічній освіті має значний вплив на підвищення якості навчання та розвитку учнів. Ось деякі аспекти значення технологій у географічній освіті та їхній вплив на активне навчання:

- Візуалізація географічної інформації: Використання карт, географічних інформаційних систем (GIS), відеоматеріалів, веб-сайтів та інтерактивних додатків дозволяє учням бачити та сприймати географічну інформацію в більш доступній та зрозумілій формі.[65]

Мал. 1.2. Географічна інформаційна система (GIS)

- Віртуальні тури та експедиції: Використання віртуальних турів дозволяє учням вивчати різні географічні місця, які вони можуть не відповідати особисто. Це допомагає розширити їхні знання та розуміння світу.
- Симуляції та моделювання: Використання комп'ютерних програм для створення симуляцій географічних явищ (наприклад, кліматичних змін, геологічних процесів) дозволяє учням спостерігати ці процеси та робити висновки.
- Забезпечення доступу до актуальної інформації: Інтернет та онлайн-ресурси дають можливість учням отримувати актуальну інформацію про географічні події та процеси з усього світу.
- Інтерактивність та особистізація навчання: Використання інтерактивних завдань та програм дозволяє кожному учневі вивчати матеріал у своєму власному темпі та на рівні, який відповідає його індивідуальним потребам.

- Підвищення зацікавлення та мотивації: Використання технологій, з якими учні вже взаємодіють у щоденному житті, може зробити процес навчання більш привабливим і цікавим для них.

Загальний вплив сучасних технологій на географічну освіту полягає у тому, що вони роблять процес навчання більш доступним, ефективним та захоплюючим, стимулюючи активну участь учнів у процесі вивчення географії.

Вимуляції та моделювання - Створення ситуацій, що моделюють географічні процеси або викликають розв'язання практичних завдань, що допомагають учням розуміти складні географічні концепції.[38]

Міжпредметний підхід - зв'язок географії з іншими предметами, наприклад, економікою, історією чи екологією, допомагає учням бачити ширший контекст географічних явищ та розвивати у них глобальне мислення. Так, міжпредметний підхід у географічній освіті дійсно є важливим, оскільки він допомагає учням розуміти географічні явища у широкому контексті та розвивати глобальне мислення. Ось кілька аспектів, які варто враховувати:

- Економічний аспект: Географія пов'язана з економікою через вивчення розташування ресурсів, торгівлі, транспорту та географії ринків. Розуміння географічних умов і їх впливу на економічні процеси допомагає учням краще зрозуміти причини і наслідки економічних явищ.

- Історичний зв'язок: Вивчення історії та географії дозволяє учням з'ясувати, як географічні фактори впливали на розвиток цивілізацій, торгівлю, міграцію та культурні обміни в різні історичні періоди.

- Екологічна взаємодія: Географія тісно пов'язана з екологією через вивчення взаємодії людини з природою, впливу людини на екосистеми та вирішення екологічних проблем.

- Соціокультурний аспект: Вивчення географії також включає аналіз соціокультурних аспектів, які впливають на розвиток різних регіонів та співвідносяться з історією та культурою цих місць.

Міжпредметний підхід у географічній освіті допомагає учням бачити географічні явища у ширшому контексті, розуміти їх взаємозв'язок з іншими дисциплінами та розвивати глобальне мислення, що є ключовим для розуміння сучасного світу та вирішення глобальних проблем.[12]

Активні методи навчання акцентують на учнівському центрованому підході, де учні виявляють активну роль у власному навчанні, що сприяє глибшому розумінню та засвоєнню географічних знань. Ці методи дозволяють учням розвивати критичне мислення, творчість та сприйняття географічних концепцій у більш широкому контексті. Заохочення самостійності та розвиток критичного мислення учнів в географічній освіті є ключовими складовими успішного навчання. Основні методи, які можуть сприяти цьому це: стимулювання дослідницького підходу, задачі з використанням реальних ситуацій, обговорення та дебати, використання різноманітних джерел інформації, створення проблемно-орієнтованих завдань, залучення до аналізу глобальних проблем.

Стимулювання дослідницького підходу: Завдання, які заохочують учнів до самостійного пошуку інформації та проведення власних досліджень, дозволяють їм розвивати навички аналізу та критичного мислення.

Задачі з використанням реальних ситуацій: Завдання, які ставлять учнів у реальні ситуації або проблеми, спонукають до критичного аналізу та пошуку рішень.

Обговорення та дебати: Спільні обговорення, дебати чи ведення аргументованої дискусії стосовно географічних питань стимулюють учнів до критичного мислення та обґрунтованих висновків.[33]

Використання різноманітних джерел інформації: Навчання використанню різних джерел інформації, включаючи книги, журнали, інтернет-ресурси та актуальні новини, допомагає учням розрізняти та оцінювати різноманітні точки зору.

Створення проблемно-орієнтованих завдань: Завдання, які ставлять учнів перед конкретною проблемою та вимагають пошуку власних шляхів розв'язання, стимулюють критичне мислення та творчий підхід.

Залучення до аналізу глобальних проблем: Розгляд глобальних проблем, таких як зміна клімату, енергетичні кризи, екологічні проблеми, допомагає учням усвідомлювати важливість критичного мислення та висування аргументів.

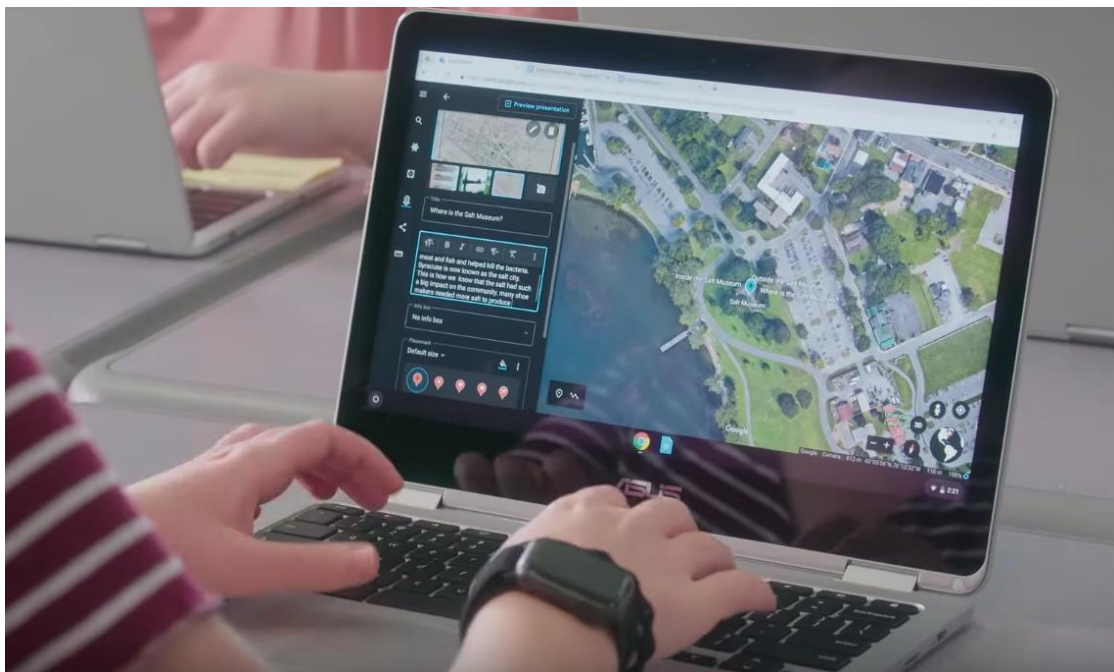
Заохочення самостійності та критичного мислення в географічній освіті допомагає учням розвивати навички, які важливі не лише в географії, а й у їхньому загальному житті, сприяючи їхньому особистісному розвитку та успіху. Активні методи навчання у географічній освіті відіграють ключову роль у залученні учнів до процесу вивчення та розвитку їхніх знань, навичок і розуміння географічних явищ. Вони сприяють не лише отриманню фактичних знань, а й розвитку критичного мислення, практичних умінь та інтелектуальних здібностей учнів. Узагальнюючи, активні методи навчання в географічній освіті не лише сприяють поглибленню знань та розуміння географічних явищ, а й розвивають ключові навички та стимулюють інтерес учнів до вивчення географії, роблячи процес навчання більш цікавим, практичним і ефективним.[55]

1.3 Використання сучасних технологій у навчальному процесі з географії.

Використання сучасних технологій у навчанні географії має великий потенціал для поліпшення якості освіти та залучення учнів до вивчення предмету. Ось деякі з сучасних технологій, які успішно впроваджуються в навчальний процес з географії:

Географічні інформаційні системи (GIS): GIS дозволяють створювати, аналізувати та інтерпретувати географічну інформацію. Вони надають можливість створювати інтерактивні карти, візуалізувати дані та вивчати просторові взаємозв'язки.[5]

Віртуальні тури: За допомогою віртуальної реальності та спеціальних програм можна організувати віртуальні екскурсії до різних куточків світу, що дозволяє учням побачити географічні об'єкти безпосередньо, навіть якщо вони не мають можливості фізично відвідати ці місця.

Мал 1.3. Віртуальні тури (GoogleEarth)

Відеоматеріали та мультимедійні ресурси: Використання відео, анімацій та ілюстрацій допомагає зрозуміти складні географічні поняття та процеси.

Інтерактивні веб-сайти та додатки: На сьогоднішній день існують численні веб-сайти та мобільні додатки, які надають інтерактивні завдання, тести, ігри та інші матеріали для вивчення географії.[51]

Онлайн-ресурси: Інтернет надає доступ до безлічі ресурсів, таких як відеолекції, статті, карти, довідники, які допомагають учням розширювати свої знання про різні географічні теми.

Соціальні мережі та спільноти: Використання соціальних мереж та спільнот сприяє обміну думками, досвідом та матеріалами, а також сприяє активному обговоренню географічних питань.

Ці технології допомагають учням краще розуміти географічні концепції, залучити їх до навчання та сприяють поглибленню знань через цікаві та інтерактивні форми навчання.

Використання сучасних технологій у навчальному процесі з географії є предметом досліджень та розробок багатьох учених, педагогів, програмістів та фахівців у галузі освіти. Ця область залучає інтердисциплінарний підхід, співпрацю між спеціалістами з географії, педагогами, программістами, дизайнерами тощо.[59]

Вчені та педагоги в галузі географії активно вивчають можливості впровадження географічних інформаційних систем (GIS), розробляють віртуальні тури, створюють мультимедійні матеріали та веб-сайти для вивчення географії. Деякі з вчених, які працюють у цій області, можуть бути:

Учені з географії: Дослідження з області географії допомагають визначити, які аспекти та теми можуть бути краще представлені або вивчені за допомогою сучасних технологій.

Педагоги: Вчителі географії активно впроваджують нові методи та технології в своїх класах, розробляють навчальні програми та ресурси для залучення учнів до вивчення предмету.

Програмісти та розробники програмного забезпечення: Технічні спеціалісти в галузі розробки програмного забезпечення працюють над створенням веб-сайтів, мобільних додатків, програм та інструментів, які полегшують навчання географії.

Дизайнери: Фахівці з дизайну працюють над створенням візуально привабливих та зрозумілих матеріалів для навчання географії.

Експерти з освіти: Спеціалісти з освіти допомагають визначити, як краще інтегрувати ці технології в освітні програми та методику навчання.

Це лише кілька категорій фахівців, які можуть працювати над використанням сучасних технологій у географічній освіті. Використання таких технологій залежить від співпраці різних груп людей із різних галузей знань для створення інноваційних та ефективних освітніх інструментів. Багато вчених, дослідників та освітян працювали над впровадженням сучасних технологій у навчальний процес з географії. Ось декілька з них:

Майкл ДеМарко (MichaelDeMers): Автор книг та статей про використання географічних інформаційних систем (GIS) у географічній освіті.

Деніел Стейнфілд (DanielSteinfeld): Досліджував використання віртуальної реальності для навчання географії та створення віртуальних турів.[22]

Сара Беднарж (SarahBednarz): Активний пропагандист використання інтерактивних технологій у географічній освіті, таких як відео та веб-ресурси.

Девід Ловрідж (DavidLowry): Досліджував використання відео та анімацій для навчання географії та геопросторового мислення.

ШейлаКраулі (SheilaCrowley): Вивчала інтеграцію соціальних мереж у географічну освіту та спільноти для обміну знаннями та досвідом.

Ці дослідники та освітяни внесли значний внесок у розвиток та впровадження сучасних технологій у навчальний процес з географії, допомагаючи створити інноваційні підходи до вивчення цієї науки.

ВИСНОВОК ДО 1 РОЗДІЛУ

Базуючись на вивченні педагогічних аспектів, позашкільної освіти та методів навчання географії, можна зробити такі висновки:

Концепції та методи навчання географії: Дослідження показало, що розвиток педагогічних концепцій у географічній освіті включає різноманітні підходи та методики, спрямовані на покращення розуміння та зацікавлення учнів у географічних науках. Це охоплює інтерактивні методи навчання, проблемне навчання та розвиток критичного мислення через аналіз географічних явищ.

Активні методи навчання в географічній освіті: Використання активних методів навчання (наприклад, дискусії, групові проекти, польові роботи) здатне збагачувати освітній процес, активізувати учнів та сприяти їх активній участі у засвоєнні географічних знань.

Використання сучасних технологій у географічному навчанні: Сучасні технології, такі як геоінформаційні системи (ГІС), віртуальні екскурсії, використання відео та онлайн-ресурсів, мають значний потенціал для підвищення ефективності географічної освіти. Вони допомагають зробити процес навчання цікавим, доступним та інтерактивним для учнів.

Загальний висновок полягає в тому, що використання різноманітних активних методів та сучасних технологій у географічній освіті може сприяти залученню учнів до навчання, поліпшенню їхнього розуміння географічних процесів і явищ, а також сприяти розвитку їхніх критичних та аналітичних здібностей. Такий підхід відкриває широкі можливості для покращення якості географічної освіти.

РОЗДІЛ 2. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З ГЕОГРАФІЇ

2.1 Експерсії, проекти та дослідницькі роботи з географії.

Експерсії, проекти та дослідницькі роботи з географії є важливою складовою географічної освіти, оскільки вони допомагають учням отримати практичний досвід та поглибити розуміння географічних явищ. Ось деякі аспекти цих методів:

Експерсії та полярні вивчення: Вивчення географії часто включає в себе відвідування різних місць, таких як географічні об'єкти, пам'ятки, місця з історичним чи екологічним значенням. Це допомагає учням бачити на практиці те, про що вони читають у підручниках.

Мал. 2.4 Експерсії по Закарпатській області. Озеро Синевир.

Проекти: Створення географічних проектів може включати аналіз даних, створення карт, дослідження регіональних особливостей чи вивчення впливу географічних факторів на суспільство. Це допомагає учням розвивати аналітичні навички та глибше розуміти тему.

Дослідницькі роботи: Учні можуть здійснювати дослідження на основі географічних питань, проводити аналіз та створювати висновки на основі зібраної інформації. Це допомагає розвивати навички дослідження та аргументації.

Ці методи сприяють активному навчанню та дозволяють учням застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях, що покращує їхнє розуміння географічних процесів і феноменів. Вони також сприяють розвитку творчих та дослідницьких навичок учнів. Багато вчених, освітян та дослідників активно працюють над розвитком і впровадженням екскурсій, проектів та дослідницьких робіт у географічну освіту. Деякі з них відомі своїми дослідженнями та внеском у цю галузь:

- SarahBednarz: Активний дослідник у галузі географічної освіти, яка працювала над використанням полів досліджень, проектів та географічних ігор для стимулювання інтересу до географії учнів.[71]
- DanielSteinfeld: Досліджував використання віртуальної реальності для створення віртуальних географічних турів та підвищення зацікавлення учнів у вивченні географії.[69]
- MichaelDeMers: Автор численних робіт та досліджень щодо використання географічних інформаційних систем (GIS) у географічній освіті.[71]
- DavidLowry: Відомий своїми роботами з використання відео та мультимедійних матеріалів для вивчення географії та геопросторового мислення.[26]
- SheilaCrowley: Досліджувала використання соціальних мереж та спільнот для обміну знаннями та ідеями у географічній освіті.

Ці вчені та освітяни мають вагомий внесок у використання екскурсій, проектів та дослідницьких робіт у географічній освіті, сприяючи розвитку новаторських методів навчання та підвищенню інтересу учнів до географії.

Після впровадження екскурсій, проектів та дослідницьких робіт у географічну освіту відбулися деякі важливі зміни та покращення:

Збільшений інтерес до навчання: Екскурсії, проекти та дослідницькі роботи з географії стимулюють учнів активно досліджувати та вивчати географічні питання. Це сприяє зростанню зацікавлення учнів у предметі та підвищенню мотивації до навчання.

Більше практичного досвіду: Екскурсії дозволяють учням особисто спостерігати географічні об'єкти, а проекти та дослідницькі роботи надають можливість застосовувати теоретичні знання на практиці, що сприяє глибшому розумінню матеріалу.[8]

Розвиток критичного мислення та аналітичних навичок: Робота над проектами та дослідженнями вимагає аналізу та інтерпретації інформації, що сприяє розвитку критичного мислення учнів.

Більша самостійність: Проведення досліджень та участь у проектах дозволяє учням самостійно формулювати питання, знаходити відповіді та розв'язувати проблеми, що розвиває їхню самостійність та творчість.

Збільшена співпраця та комунікація: Проекти та дослідження можуть сприяти командній роботі учнів, їх взаємодії та обміну ідеями, що сприяє розвитку комунікативних навичок.

Ширший охоплення тематики: Ці методи дозволяють охопити більше тем та аспектів географії, що може розширити розуміння учнів про різні аспекти цієї науки. Загалом, впровадження екскурсій, проектів та дослідницьких робіт у географічну освіту призвело до покращення навчального процесу, зростання зацікавленості учнів та розвитку їхніх навичок.[16]

2.2 Географічні клуби та гуртки.

Географічні клуби та гуртки - це освітні групи, які створюються для поглибленого вивчення географії та розвитку зацікавленості учасників у цій науці. Тут наведено детальнішу інформацію про такі організації:

Характеристики географічних клубів та гуртків:

Цільова аудиторія: Учні шкіл, студенти вищих навчальних закладів, люди будь-якого віку, які цікавляться географією.

Завдання та мета: Поглиблене вивчення географії поза шкільною або університетською програмою, сприяння зацікавленості учасників у географії, розвиток аналітичних, дослідницьких та презентаційних навичок.

Форми роботи: Лекції, практичні заняття, екскурсії, польові дослідження, вивчення карт та геоданих, участь у наукових проектах та олімпіадах, обговорення актуальних географічних питань.

Організаційна структура: Зазвичай географічні клуби та гуртки мають керівників або кураторів, які організують та керують діяльністю групи. Також можуть існувати статутні документи, що регулюють діяльність клубу.

Ресурси: Для роботи клубів та гуртків можуть використовуватися аудиторії для занять, географічні матеріали (карти, глобуси, комп'ютери), доступ до геоінформаційних систем (GIS), підручники та наукова література.

Зв'язок з іншими організаціями: Деякі географічні клуби та гуртки можуть співпрацювати з науковими установами, музеями, географічними товариствами чи громадськими організаціями для організації спільних заходів та проектів.

Переваги участі у географічних клубах та гуртках:

- Поглиблення знань: Допомагає збільшити рівень знань з географії поза основною програмою.

- Спілкування та обмін досвідом: Створює можливості для спілкування з однодумцями та обміну знаннями та ідеями.
- Розвиток навичок: Сприяє розвитку дослідницьких, аналітичних та комунікативних навичок.
- Підготовка до наукової роботи: Допомогає учням готуватися до участі в олімпіадах, конкурсах, наукових конференціях та проектах.

Географічні клуби та гуртки відкривають додаткові можливості для навчання та поглиблення знань у галузі географії, розвиваючи учасників у різних аспектах цієї науки.[24]

Географічні клуби та гуртки - це освітні установи або групи, де учні та зацікавлені особи можуть займатися вивченням географії в неформальній атмосфері. Ось деякі характеристики та переваги географічних клубів та гуртків:

Додаткові можливості для вивчення: Географічні клуби та гуртки надають додаткові можливості для вивчення географії поза шкільною програмою. Вони дозволяють глибше досліджувати певні теми чи регіони, які можуть бути цікавими для учасників.

Взаємодія з однодумцями: Учасники географічних клубів мають можливість обмінюватися знаннями, ідеями та зацікавленими з іншими людьми, які також цікавляться географією.[20]

Практичні дослідження та екскурсії: Часто географічні клуби та гуртки організують польові виїзди, екскурсії, лекції та практичні заняття, що допомагає учням отримати практичний досвід у вивченні географії.

Розвиток додаткових навичок: Участь у географічних клубах може сприяти розвитку навичок аналізу, дослідницької роботи, вирішення проблем та співпраці.

Стимулювання інтересу до географії: Географічні клуби часто пропонують нестандартні, цікаві методи навчання, що можуть стимулювати інтерес до географії серед учасників.

Підготовка до конкурсів та олімпіад: Деякі географічні клуби спрямовані на підготовку учасників до різних конкурсів, олімпіад чи наукових проектів з географії.[47]

Загалом, географічні клуби та гуртки є важливими для поглиблення знань з географії, розвитку навичок та сприяють формуванню зацікавленості учасників у цій науці.

У створенні географічних клубів та гуртків брали участь численні освітяни, вчені та активісти у галузі географії. Однак конкретна особа чи вчений, який би першим запровадив географічні клуби чи гуртки, є складним і неоднозначним питанням через те, що такі ініціативи часто виникають на рівні шкіл, університетів або спільноти за ініціативою вчителів, студентів, дослідників чи зацікавлених осіб.[55]

У багатьох країнах існують різноманітні географічні асоціації, товариства чи громадські організації, які активно працюють у сфері географічної освіти та можуть сприяти створенню та розвитку таких клубів та гуртків. Ці організації можуть залучати викладачів, дослідників та волонтерів для організації занять, лекцій, екскурсій та інших заходів для зацікавлених учасників. Тому точно визначити, хто саме запровадив перший географічний клуб чи гурток, може бути складною задачею, оскільки це зазвичай є результатом колективних зусиль та ініціативи численних осіб, які дбають про поглиблення інтересу до географії серед учнів та зацікавлених осіб.

2.3 Використання віртуальних ресурсів та онлайн платформ.

Використання віртуальних ресурсів та онлайн платформ у географічній освіті є важливим аспектом сучасного навчання. Такі

інструменти не лише розширюють доступ до знань про географію, а й стимулюють більш цікавий та ефективний процес вивчення.

Ось деякі способи, які використовують віртуальні ресурси та онлайн платформи у географічній освіті:

Географічні інформаційні системи (GIS): Вони дозволяють аналізувати та візуалізувати географічні дані на мапах. GIS дозволяють вивчати просторові взаємозв'язки та розуміти географічні закономірності.

Віртуальні екскурсії: Онлайн платформи можуть надавати можливість учням відвідати різні куточки світу через віртуальні тури та екскурсії. Це дозволяє зробити навчання більш живим і захоплюючим.

Відео та аудіо матеріали: Використання відео та аудіо матеріалів може допомогти учням краще зрозуміти географічні концепції та реалізувати різноманітні аспекти вивчення.

Онлайн інтерактивні платформи та інструменти навчання: Вони дозволяють створювати власні тести, квізи, завдання для учнів та надають можливість інтерактивного навчання.

Використання спеціалізованих веб-сайтів та ресурсів: Такі ресурси можуть містити інформацію про конкретні аспекти географії, включаючи клімат, топографію, населення тощо.[42]

Онлайн конференції та вебінари: Ці формати дозволяють залучати експертів та викладачів з різних країн для спільного обговорення тематики та вивчення нових аспектів географії.

Використання віртуальних ресурсів та онлайн платформ розширює можливості географічної освіти, роблячи навчання доступнішим, цікавішим та більш ефективним для учнів.

Використання віртуальних ресурсів та онлайн платформ у географічній освіті було результатом розвитку технологій та змін у

підходах до навчання. Ось деякі ключові моменти, які сприяли формуванню цього напрямку:

Розвиток інформаційних технологій: З поширенням Інтернету та розвитком комп'ютерних технологій з'явилася можливість отримувати доступ до величезної кількості інформації у будь-який час і в будь-якому місці.

Потреба у більш доступних та інтерактивних методах навчання: Онлайн платформи дозволяють створювати інтерактивні уроки, віртуальні екскурсії та інші різноманітні засоби для кращого засвоєння матеріалу.

Зростання популярності дистанційного навчання: Онлайн платформи дозволяють навчатися в будь-якому місці з доступом до Інтернету, що робить географічну освіту більш гнучкою та доступною.[53]

Розвиток візуалізації географічних даних: Завдяки віртуальним ресурсам та GIS (географічним інформаційним системам), стало можливим візуалізувати географічні дані на мапах та в різних форматах, що дозволяє краще розуміти складні географічні концепції.

Потреба у глобальному співробітництві та обміні досвідом: Онлайн платформи дозволяють викладачам, студентам та дослідникам з усього світу спілкуватися, обмінюватися досвідом і спільно працювати над проектами та дослідженнями. Потреба у більш доступних та інтерактивних методах навчання виникає з ряду факторів:

Різнманітність учнівського складу: У класі можуть бути учні з різними стилями навчання, темпами сприйняття і рівнем уваги. Інтерактивні методи дозволяють краще залучити до уроку різні категорії учнів, забезпечуючи різноманітність підходів.

Підвищення зацікавленості та залучення уваги: Інтерактивні методи, такі як віртуальні екскурсії, ігри або додатки з використанням технологій, роблять процес навчання цікавим і захоплюючим для учнів, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.[56]

Розвиток критичного мислення та аналітичних здібностей: Інтерактивні методи навчання, зокрема обговорення, дебати та групова робота, сприяють розвитку критичного мислення та аналітичних навичок учнів, оскільки вони стимулюють активну участь у дискусіях та вирішенні проблемних ситуацій.

Враховання сучасних реалій: У цифрову епоху, де технології займають важливе місце, важливо, щоб навчальні методи відповідали сучасним реаліям і використовували технології для залучення учнів.

Покращення засвоєння матеріалу: Інтерактивні методи можуть забезпечити краще засвоєння навчального матеріалу, оскільки вони активізують учнів та допомагають їм зосередитися на предметі.

Отже, потреба у більш доступних та інтерактивних методах навчання визначається бажанням зробити навчання більш ефективним, захоплюючим та доступним для різних категорій учнів.

Потреба у глобальному співробітництві та обміні досвідом у галузі освіти, зокрема в географічній освіті, виникає з ряду причин:

Різноманітність підходів: Різні країни та культури мають різні методи та підходи до навчання географії. Обмін досвідом дозволяє вчителям та освітнім установам взяти краще з тих методів, які показали свою ефективність в різних контекстах.

Світова спільнота: Участь у глобальному співробітництві сприяє розвитку учнівської свідомості про світові проблеми, культурну та географічну різноманітність.

Навчання від кращих практик: Обмін досвідом дозволяє вчителям та освітнім установам використовувати найкращі практики з різних країн та адаптувати їх для своїх умов.

Розвиток міжкультурної компетентності: Участь у міжнародних проєктах та обміні досвідом сприяє розвитку міжкультурної співпраці та розумінню глобальних викликів.[71]

Стимулювання інновацій: Обмін досвідом та співпраця в глобальному масштабі сприяє виникненню та реалізації нових ідей та інновацій в географічній освіті.

Отже, потреба у глобальному співробітництві та обміні досвідом зумовлена не лише прагненням покращити якість освіти, а й розвитком міжкультурного спілкування та розуміння різноманітності світових підходів до навчання.

Ці фактори разом сприяли виникненню та широкому використанню віртуальних ресурсів та онлайн платформ у географічній освіті, створюючи нові можливості для навчання та вивчення географії.

2.4 Проблеми навчання в географії та способи підвищення ефективності навчання географії через позакласну діяльність.

Проблеми, що стикаються в навчанні географії, можуть включати наступні аспекти:

Застарілі навчальні програми: Деякі навчальні програми можуть бути застарілими або недостатньо адаптованими до сучасних реалій.

Наприклад, вони можуть не враховувати нові геополітичні зміни, екологічні проблеми чи технологічний прогрес.[10]

Недостатня доступність матеріалів: У деяких регіонах може бути недостатній доступ до сучасних навчальних матеріалів, відсутність комп'ютерів, Інтернету або відповідних книг для навчання.

Недостатня підготовка вчителів: Не всі вчителі мають достатню підготовку або ресурси для ефективного викладання географії, особливо щодо використання сучасних технологій та інтерактивних методів.

Відсутність практичного досвіду: Деякі програми можуть бути зосереджені переважно на теоретичному навчанні, не надаючи достатньо можливостей для практичного застосування географічних знань.

Сприйняття географії як менш важливого предмету: У деяких середовищах географію можуть розглядати як менш важливий предмет порівняно з іншими, що може призвести до меншого фінансування та уваги до цього предмету.

Проблеми з географічною грамотністю: Не всі учні можуть мати достатній рівень географічної грамотності або розуміння глобальних проблем, що може ускладнювати їхнє розуміння та зацікавлення в географії.

Недостатнє усвідомлення важливості географії: У багатьох випадках, значення географії як міждисциплінарного предмету може бути недооціненим.

Вирішення цих проблем вимагає уваги до оновлення навчальних програм, підвищення кваліфікації вчителів, забезпечення доступності сучасних навчальних матеріалів та підтримки інтерактивних методів навчання в географії. Позакласна діяльність в географії може ефективно підвищити рівень знань та зацікавлення учнів цим предметом. Ось деякі способи підвищення ефективності навчання географії через позакласні заходи:

Екскурсії та поля науки: Організація екскурсій, виїздів на природні об'єкти, географічні пункти або наукові центри дозволяє учням побачити географічні явища в реальних умовах та поглибити розуміння предмета.

Географічні клуби та гуртки: Створення географічних клубів чи гуртків, де учні можуть обговорювати цікаві географічні теми, грати в ігри, розв'язувати завдання та розглядати карти.

Проекти та дослідження: Запровадження проектів та наукових досліджень, які залучають учнів до аналізу реальних географічних проблем та пошуку рішень.

Конференції та виставки: Організація конференцій, виставок чи презентацій, де учні можуть демонструвати свої дослідження та обмінюватися знаннями.

Географічні конкурси та олімпіади: Участь у географічних конкурсах сприяє підвищенню зацікавлення учнів та стимулює їх до активного вивчення предмета.

Використання віртуальних ресурсів: Використання віртуальних турів, веб-семінарів, відеоматеріалів та інтерактивних онлайн платформ для поглиблення знань учнів у географії.

Польові роботи та дослідження: Організація польових навчань, аналіз карт, проведення географічних експедицій чи досліджень на місцевості.[11]

Ці заходи допомагають учням побачити географію не лише як теоретичний предмет, але й як реальний світ навколо них, що сприяє поглибленню їхнього розуміння та зацікавлення у предметі.

Позакласна робота має значення для підвищення інтересу учнів до географії та збагачення їхнього навчального досвіду через кілька ключових аспектів:

Практична аплікація знань: Позакласна діяльність у формі екскурсій, польових робіт, географічних виїздів чи досліджень надає учням можливість застосувати теоретичні знання на практиці. Це допомагає усвідомити зв'язок між тим, що вони вивчають у класі, та реальними географічними явищами.

Стимулювання цікавості: Позакласні заходи, такі як участь у географічних клубах, конкурсах, проектах чи експедиціях, можуть зацікавити учнів географією, оскільки вони дозволяють дізнатися більше інформації, використовуючи інтерактивні та цікаві методи.

Розширення горизонтів знань: Позакласна робота допомагає розширити кругозір учнів, дозволяючи їм досліджувати нові аспекти географії, які можуть бути поза межами стандартної програми. Вона створює можливості для вивчення конкретних об'єктів, регіонів чи проблем з більшою глибиною та деталями.

Сприяння розвитку ключових навичок: Участь у позакласних заходах розвиває ключові навички, такі як аналітичне мислення, комунікативність, співпраця, лідерство та проблемне мислення, що є важливими для успішного вивчення географії.

Стимулювання самостійності та творчості: Ці види діяльності дозволяють учням виявляти самостійність та творчість в розв'язанні географічних завдань, стимулюючи їх до дослідження та пошуку власних відповідей на питання.[13]

Отже, позакласна робота в географії відіграє важливу роль у створенні зацікавленості учнів предметом, поглибленні їхніх знань, розвитку навичок та формуванні позитивного ставлення до вивчення географії.

2.5 Роль та використання інтерактивних методів та технологій у навчанні з географії.

Роль та використання інтерактивних методів та технологій у навчанні географії вкрай важливі, оскільки вони сприяють активному залученню учнів до навчального процесу, підвищують зацікавленість та сприйняття матеріалу. Ось деякі з їх ролей та методів застосування:

Інтерактивні дошки та програмне забезпечення: Використання інтерактивних дошок у поєднанні з спеціалізованим програмним забезпеченням дозволяє вчителям створювати відкриті дискусії, показувати географічні об'єкти та явища в режимі реального часу та проводити ігрові вправи.

Віртуальні тури та мультимедійні матеріали: Використання віртуальних турів, відеоматеріалів, анімаційних карт та інтерактивних додатків допомагає учням краще уявити географічні об'єкти та події, розуміти просторові взаємозв'язки.

Географічні ігри та симуляції: Використання географічних ігор або симуляцій дозволяє учням зануритися у віртуальний світ, де вони можуть експериментувати з різними сценаріями та вирішувати проблеми, що стосуються географії.

Колаборативні платформи та онлайн-ресурси: Використання інтерактивних платформ для співпраці та обміну інформацією між учнями, а також доступ до онлайн-ресурсів, де можна знаходити додаткові матеріали для вивчення.[25]

Аудіо- та відеоматеріали: Використання відеороликів, аудіозаписів, подкастів тощо дозволяє учням зануритися у конкретну географічну тему та сприяє аудіовізуальному сприйняттю матеріалу.

Ці методи та технології створюють більш динамічне та захоплююче середовище для навчання географії, роблять процес вивчення більш

доступним і зрозумілим, а також сприяють розвитку креативності та критичного мислення учнів.

Використання інтерактивних дошок та програмного забезпечення має велике значення в географічній освіті з численних причин:

Залучення учнів до навчального процесу: Інтерактивні дошки та програмне забезпечення роблять навчання більш захопливим та цікавим для учнів. Вони надають можливість активно взаємодіяти з матеріалом, що сприяє залученню уваги та збереженню інтересу до вивчення географії.

Візуалізація та конкретизація матеріалу: Інтерактивні дошки дозволяють відтворювати географічні об'єкти, карти, графіки та інші матеріали у вигляді великих та чітких зображень. Це полегшує сприйняття та розуміння складних географічних понять.[28]

Сприяння активному навчанню: За допомогою інтерактивних дошок учні можуть самостійно взаємодіяти з вивченим матеріалом, вирішувати завдання та виконувати вправи, що сприяє активному навчанню та покращує засвоєння матеріалу.

Стимулювання співпраці та обговорення: Використання інтерактивних дошок сприяє залученню учнів до спільних дискусій, колективного вирішення завдань та співпраці над проектами, що розвиває комунікативні навички та сприяє обміну знань.

Підвищення ефективності навчання: Використання програмного забезпечення спрощує підготовку та проведення уроків, дозволяє вчителям створювати цікаві та інтерактивні уроки, використовувати різноманітні візуальні матеріали та контролювати увагу учнів.

В цілому, інтерактивні дошки та програмне забезпечення є потужними інструментами, що допомагають зробити процес навчання більш ефективним, цікавим та доступним для учнів, стимулюючи їх до активної участі та засвоєння географічних знань.[36]

Використання програмного забезпечення на уроках географії відкриває безліч переваг та можливостей для вчителів і учнів. Ось деякі з них:

Візуалізація географічних концепцій: Програмне забезпечення дозволяє візуалізувати складні географічні концепції через використання великої кількості карт, графіків, інтерактивних діаграм, які допомагають учням краще розуміти матеріал.

Використання інтерактивних ресурсів: Програмне забезпечення може містити інтерактивні завдання, ігри, тести, які сприяють активному залученню учнів до навчального процесу та полегшують засвоєння нових знань.

Мультимедійні можливості: Завдяки програмному забезпеченню можна використовувати відео, аудіо, анімації та інші мультимедійні ресурси для роблення уроків більш цікавими та доступними для учнів.

Можливість інтерактивної роботи з матеріалом: Учні можуть самостійно досліджувати географічні поняття, робити аналіз та власні висновки, використовуючи програмне забезпечення.

Глобальний доступ до інформації: Програмне забезпечення дозволяє отримувати доступ до актуальної географічної інформації, карт та статистики з будь-якої точки світу, що дозволяє оновлювати та поповнювати знання.

Організація робочого процесу: Програмне забезпечення допомагає вчителю підготувати та структурувати уроки, включаючи створення плану уроку, автоматизацію оцінювання та ведення журналу.

Індивідуалізація навчання: Програмне забезпечення може надати можливість створення індивідуальних шляхів навчання, враховуючи потреби та темпи розвитку кожного учня окремо.

Використання програмного забезпечення робить процес вивчення географії більш цікавим, ефективним та доступним, сприяє активному навчанню та підвищує мотивацію учнів до отримання нових знань.

Колаборативні платформи та онлайн-ресурси грають ключову роль у вдосконаленні географічної освіти, сприяючи співпраці, обміну досвідом та доступу до актуальної інформації. Ось кілька з їх переваг та можливостей:

Спільна робота та співпраця: Колаборативні платформи, такі як Google Документи, Microsoft Teams, або онлайн дошки сприяють спільній роботі учнів та вчителів над проектами, виконанню завдань, обговоренню матеріалу та обміну ідеями в реальному часі.

Онлайн-ресурси та бази даних: Використання географічних онлайн-ресурсів та баз даних, таких як картографічні сервіси, географічні дані, віртуальні екскурсії та географічні ігри, надає можливість отримати актуальну та різноманітну інформацію.

Дистанційне навчання: Колаборативні платформи та онлайн-ресурси забезпечують можливість проводити навчання на відстані, що є важливим під час карантинів, віддалених регіонів або для освіти в онлайн-форматі.

Індивідуалізація та адаптація: Онлайн-ресурси можуть бути використані для створення індивідуальних шляхів навчання, враховуючи потреби та рівень знань кожного учня окремо.

Відкритий доступ до інформації: Онлайн-ресурси надають доступ до глобальної інформації, що дозволяє учням вивчати географію на прикладі реальних подій та прикладів з усього світу.

Розвиток цифрової грамотності: Використання онлайн-ресурсів сприяє розвитку навичок цифрової грамотності учнів, що важливо у сучасному інформаційному суспільстві.

Загалом, колаборативні платформи та онлайн-ресурси допомагають створювати більш динамічне та змістовне навчальне середовище, що сприяє ефективнішому та цікавішому вивченню географії.[12]

Використання аудіо- та відеоматеріалів на уроках географії має безліч переваг і може допомогти учням краще засвоювати матеріал та розуміти географічні концепції. Ось кілька способів, які можна використовувати аудіо- та відеоматеріали на уроках географії:

Віртуальні екскурсії: Відеоматеріали можна використовувати для віртуальних подорожей, де учні можуть дізнатися більше про різні географічні об'єкти, місця та культури.

Презентації та відеолекції: Використання аудіо- та відеоматеріалів у формі презентацій або відеолекцій допоможе учням краще засвоїти складні концепції та географічні факти.

Документальні фільми: Документальні фільми або короткі відео можуть бути корисними для демонстрації реальних прикладів географічних явищ, подій та процесів.

Аудіоподкаст та аудіозаписи: Аудіоматеріали можна використовувати для аудіоподкастів або записів інтерв'ю, що допоможе учням засвоїти географічні концепції через слухання.

Мультимедійні презентації: Комбінування відео-, аудіо- та текстових матеріалів у мультимедійних презентаціях дозволяє розширити засвоєння матеріалу та зробити уроки цікавішими.

Ці матеріали можна використовувати для стимулювання дискусій, підтримки вивчення та підвищення зацікавленості учнів у географії, роблячи процес навчання більш доступним та захопливим.[18]

ВИСНОВОК ДО 2 РОЗДІЛУ

На основі вивчення екскурсій, проектів, дослідницьких робіт, географічних клубів та гуртків, використання віртуальних ресурсів та онлайн платформ, проблем навчання географії та ролі інтерактивних методів та технологій у навчанні можна зробити наступні висновки:

Позакласна діяльність у географії: Дослідження показало, що екскурсії, проекти, дослідницькі роботи, а також географічні клуби та гуртки, є важливими елементами позакласної діяльності у географії. Вони сприяють поглибленню знань учнів, практичному застосуванню теоретичних знань та розвитку дослідницьких навичок.

Переваги участі у географічних клубах та гуртках: Участь у географічних клубах та гуртках сприяє розвитку інтересу до географії, сприяє формуванню комунікаційних навичок, розвитку критичного мислення та сприйняттю географічних знань у контексті реальних ситуацій.

Використання віртуальних ресурсів та онлайн платформ: Застосування віртуальних ресурсів та онлайн платформ у географічному навчанні може значно розширити доступ до навчальних матеріалів, створити більш динамічне та інтерактивне середовище для вивчення географії.

Проблеми навчання в географії та їх вирішення через позакласну діяльність: Виявлені проблеми навчання в географії (наприклад, нецікавість учнів, обмежений доступ до ресурсів) можна ефективно вирішувати через активну позакласну діяльність, що сприяє зацікавленості учнів та залученню до навчання.

Роль інтерактивних методів та технологій у географічному навчанні: Використання інтерактивних методів та технологій (наприклад, ігрові методи, використання мультимедіа) є важливим фактором для залучення учнів та стимулювання їхнього активного навчання географії.

Загальний висновок полягає в тому, що позакласна діяльність, використання онлайн ресурсів, а також активні та інтерактивні методи та технології грають ключову роль у підвищенні ефективності навчання географії та стимулюють зацікавлення учнів у вивченні цієї науки.

РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ В ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ

3.1 Вплив форм і методів позакласної роботи в географічній освіті.

Форми і методи позакласної роботи в географічній освіті мають значний вплив на розвиток учнів та засвоєння ними географічних знань. Ось кілька способів, якими ці форми та методи можуть впливати на географічну освіту:

Збільшення зацікавленості: Позакласна робота у географії може включати в себе екскурсії, географічні клуби, конференції тощо, що створює можливість для учнів досліджувати географічні явища в реальному часі та просторі, що сприяє підвищенню їх зацікавленості.

Поглиблення знань: Позакласна робота може допомогти учням поглибити свої знання про географію через участь у проектах, дослідженнях та практичних діяльностях.

Розвиток навичок: Вона сприяє розвитку навичок, таких як аналітичне мислення, спостережливість, комунікація та робота в команді через виконання різноманітних завдань.

Стимулювання самостійності: Робота поза класом дає можливість учням самостійно вибирати напрямок свого вивчення, що сприяє розвитку самостійності та ініціативи.

Підвищення мотивації: Участь у цікавих та захоплюючих географічних проектах та заходах може значно підвищити мотивацію учнів до вивчення географії та досягнення високих результатів.

Підготовка до практичного застосування знань: Позакласна робота може дати учням можливість застосовувати отримані знання у реальних ситуаціях, наприклад, під час географічних експедицій чи вивчення екологічних проблем.

Отже, форми та методи позакласної роботи в географічній освіті сприяють не лише поглибленню знань, але й розвитку комплексу навичок, що важливі для подальшого особистісного та професійного розвитку учнів. Проте, можна сказати, що позакласна робота в географічній освіті може мати значний вплив на навчання та розвиток учнів. Деякі можливі аспекти включають:

Застосування теорії в практиці: Позакласна робота може допомогти учням побачити географічні концепції та явища в дії, надаючи можливість застосувати теоретичні знання на практиці під час екскурсій, польових робіт, географічних експедицій. Розвиток критичного мислення та аналітичних навичок: Робота на місцях, вивчення реальних географічних об'єктів та подій може сприяти розвитку учнівського критичного мислення та аналітичних здібностей.[35]

Залучення до самостійного навчання: Позакласна робота може заохочувати учнів до самостійних досліджень, дозволяючи їм вивчати географію за межами шкільних стін.

Стимулювання інтересу до предмету: Робота на місцях, екскурсії, використання нових технологій у географічній освіті може зробити процес навчання більш цікавим та привабливим для учнів.

Загально кажучи, розробки вчених у галузі впливу форм і методів позакласної роботи в географічній освіті можуть включати дослідження, спрямовані на оцінку ефективності різних програм, методів і форм позакласного навчання та їх вплив на навчальний процес та розвиток учнів.

Розвиток критичного мислення та аналітичних навичок учнів у географічній освіті є важливою складовою процесу навчання. Ось кілька способів, якими можна сприяти цьому розвитку:

Аналіз географічних даних: Проведення аналізу географічних даних та інтерпретація карт допомагають учням розвивати навички аналізу та узагальнення інформації.

Дослідницькі проекти: Створення дослідницьких проектів, де учні самостійно збирають і аналізують географічні дані, сприяє розвитку критичного мислення та вмінню вирішувати проблеми.

Критичний аналіз джерел: Навчання учнів критично оцінювати джерела інформації та розрізняти факти від припущень і думок.[39]

Дебати та дискусії: Організація дебатів та групових обговорень географічних тем сприяє розвитку навичок аргументації та аналізу різних поглядів.

Розв'язання проблемних ситуацій: Вирішення реальних географічних проблем або ситуацій за допомогою аналізу та логічного мислення сприяє розвитку критичного мислення.

Ці методи допомагають учням розвивати критичне мислення, аналітичні та проблемно-орієнтовані навички, що є важливими для їхньої успішної адаптації у сучасному світі.

Залучення учнів до самостійного навчання в географічній освіті вкладає фундамент у їхній академічний та особистісний розвиток. Ось кілька методів, якими можна зробити навчання більш самостійним:

Проекти та дослідницькі завдання: Запрошуйте учнів робити власні проекти або дослідження на певну географічну тему. Надавайте їм можливість самостійно обирати тему, збирати інформацію та аналізувати результати.

Самостійні завдання та домашні роботи: Надавайте завдання, які заохочують до самостійного дослідження та аналізу. Це може бути складне питання, яке потребує самостійного пошуку відповіді.[58]

Електронні та онлайн ресурси: Рекомендуйте учням використовувати онлайн ресурси, електронні книги та бази даних для самостійного опанування матеріалу або поглиблення певних тем.

Підтримка та консультування: Створіть середовище, де учні можуть звертатися за допомогою або консультацією щодо своїх самостійних проєктів та завдань.

Самооцінка та рефлексія: Дати можливість учням самостійно оцінювати свої досягнення та виконану роботу. Поширюйте практику рефлексії, щоб учні зрозуміли, що вони досягли та як можуть покращити свої знання.

Залучення учнів до самостійного навчання розвиває їхню відповідальність, ініціативу та вміння працювати над власними проєктами, що є важливими навичками для їхнього подальшого успіху.

Стимулювання інтересу учнів до географії - це ключовий аспект успішної навчальної програми. Ось кілька способів, які можна використовувати для цього:

Застосування різноманітних методів навчання: Використання різних методів, таких як інтерактивні уроки, рольові гри, дослідження, розв'язання проблем, дебати тощо, може зробити процес навчання цікавим та захоплюючим для учнів.[54]

Використання візуальних матеріалів: Використання карт, географічних моделей, відео, ілюстрацій та фотографій може сприяти кращому усвідомленню та зрозумінню матеріалу.

Зв'язок з реальними ситуаціями: Демонстрація того, як географічні концепції застосовуються у реальному житті (наприклад, в контексті екологічних проблем, глобальних подій тощо) може зацікавити учнів.

Поділ досвіду: Залучення учнів до розповідей про свої подорожі, враження від вивчення нових місць або культур може зацікавити і надихнути інших учнів.

Сучасні технології: Використання комп'ютерних програм, веб-ресурсів та мобільних додатків для вивчення географії може привернути увагу учнів та зробити навчання більш захоплюючим.

Різноманітність тем і підходів: Під час вивчення різних аспектів географії, таких як клімат, культура, геополітика, природа тощо, можна залучити більше учнів своїм різноманіттям тем та підходів.[59]

Створення захоплюючого середовища, де учні можуть бачити практичну цінність та застосування географічних знань, є ключовим для стимулювання їхнього інтересу до предмету.

3.2 Залучення учнів до вивчення географії через позакласну роботу.

Залучення учнів до вивчення географії через позакласну роботу може бути цікавим та корисним для їхнього академічного розвитку. Ось кілька способів, як це можна зробити:

Екскурсії: Організація екскурсій до місцевих географічних об'єктів, природних заповідників, географічних точок в історії або культурі сприяє розширенню знань учнів та розуміння теорії на практиці.

Географічні клуби та гуртки: Створення географічних клубів і гуртків, де учні можуть обговорювати цікаві географічні теми, проводити дослідження або виступати з презентаціями.

Проекти та дослідження: Заохочувати учнів до проведення власних досліджень на географічну тематику, створення проектів з картографії, екології, дослідження культурних особливостей різних регіонів тощо.

Географічні конкурси: Організація конкурсів з географії, які стимулюють учнів вивчати та змагатися, може бути важливим мотиватором.[61]

Використання ресурсів та технологій: Використання віртуальних екскурсій, географічних додатків або спеціалізованих веб-сайтів для

вивчення географії може зробити процес навчання цікавішим та більш доступним.

Польові дослідження та робота з картами: Проведення польових досліджень, створення карт і атласів регіонів сприяє практичному застосуванню теоретичних знань та розвитку навичок аналізу географічних даних.

Залучення учнів до позакласної географічної діяльності не лише розширює їхні знання, а й стимулює інтерес до предмету та сприяє розвитку критичного мислення та дослідницьких навичок.

Екскурсії - це прекрасний спосіб доповнити навчання географії через практичне ознайомлення з різними географічними об'єктами та місцевостями. Вони можуть бути корисними для учнів, оскільки допомагають їм побачити та відчувати те, про що вони вчать у класі. Ось деякі переваги екскурсій у контексті вивчення географії:

Практичне застосування теоретичних знань: Екскурсії дають учням можливість побачити географічні об'єкти, які вони вивчали у класі, наочно, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.[64]

Збагачення культурного досвіду: Відвідування різних місцевостей, культурних та природних об'єктів допомагає учням розширити свої знання про світ.

Подорожі до місць географічного значення: Екскурсії можуть включати відвідування природних резерватів, геологічних формацій, важливих історичних місць або культурних пам'яток.

Розвиток спостережливості: Учні можуть навчатися спостерігати та аналізувати навколишнє середовище, розуміючи його географічні особливості та вплив на людей.

Стимулювання інтересу: Екскурсії можуть збудити цікавість до географії через відкриття нових місць та можливостей для вивчення.

Екскурсії можуть бути ефективним доповненням до навчання географії, допомагаючи учням зрозуміти і зацікавитися світом навколо них з практичної точки зору.

Географічні конкурси - це стимулюючий та захоплюючий спосіб перевірити та поглибити знання учнів у географії. Ці конкурси можуть мати різний формат та завдання, спрямовані на розвиток різних навичок учнів. Ось кілька типів географічних конкурсів:

Вікторини та тестування: Ці конкурси базуються на запитаннях з різних географічних тем, де учасники відповідають на питання та демонструють свої знання про країни, столиці, річки, гори, кліматичні зони та інші географічні факти.[68]

Олімпіади з географії: Це більш серйозні та складні конкурси, які включають в себе завдання різного рівня складності - від відповідей на тестові питання до складних аналітичних завдань.

Географічні гри: Спеціально розроблені ігри, які дозволяють учням вивчати географію в гральній формі, стимулюючи їх до активного навчання та співпраці.

Конкурси проектів: Учасники можуть подавати проекти на географічні теми, де їм дається можливість розкрити та дослідити певний географічний аспект.

Переваги географічних конкурсів включають сприяння поглибленню знань учнів, стимулювання конкурентоспроможності та мотивації до вивчення предмету, а також розвиток аналітичних та проблемно-орієнтованих навичок. Такі конкурси можуть бути ефективним інструментом для підвищення інтересу до географії серед учнів.

Використання ресурсів та технологій у навчанні географії може значно збагатити та покращити процес вивчення. Ось деякі засоби та технології, які можна використовувати:

Інтерактивні карти та географічні програми: Інтерактивні карти та програми, такі як GoogleMaps або GIS-технології, дозволяють учням досліджувати різні регіони світу, вивчати їх географічні особливості, дізнаватися про культурні та природні об'єкти.

Онлайн-ресурси: Використання онлайн-ресурсів, таких як електронні підручники, веб-сайти, відеоуроки або інтерактивні вправи, може допомогти учням краще засвоювати матеріал та залучати їх до навчання.

Віртуальні тури та відеоекскурсії: Використання віртуальних турів, 360- градусних фотографій або відео екскурсій дозволяє учням "відвідувати" різні місця світу безпосередньо з класу, що може збагатити їхнє розуміння та зацікавленість.[70]

Мобільні додатки: Використання мобільних додатків, присвячених географії, може допомогти учням вивчати географічні факти, столиці, карти та інше.

Географічні ігри: Різноманітні географічні ігри, які доступні онлайн або у вигляді мобільних додатків, можуть бути корисним інструментом для вивчення географії та перевірки знань.

Використання відеоматеріалів: Відео-лекції, документальні фільми, віртуальні екскурсії - це чудовий спосіб наочного представлення географічної інформації.

Використання цих технологій та ресурсів може розширити можливості учнів, покращити їх розуміння географії та зробити процес навчання більш цікавим та захоплюючим.

Польові дослідження та робота з картами є важливими аспектами вивчення географії, оскільки дозволяють учням застосовувати теоретичні знання на практиці та розвивати певні навички:

Польові дослідження: Це може включати в себе виїзди на різні території для збору даних та спостережень про географічні об'єкти, клімат,

рослинність, гідрологію та інші аспекти. Це дає учням можливість самостійно вивчати реальні географічні умови.

Робота з картами: Учні можуть вчитися читати, аналізувати та створювати карти. Це розвиває їхні навички географічного аналізу, допомагає розуміти та візуалізувати просторові зв'язки, топографію, кліматичні зони тощо.

Географічні експедиції: Організація експедицій до різних місць для вивчення географії дозволяє учням практично застосовувати свої знання. Це може бути важливим для розвитку навичок спостереження, збирання даних та аналізу результатів.[25]

Географічне моделювання: Учні можуть створювати географічні моделі, що дозволяє їм краще розуміти та досліджувати географічні процеси, такі як вплив клімату на ландшафт чи дослідження водних шляхів тощо. Географічне моделювання - це процес створення спрощених або складних представлень географічних явищ або процесів. Це може включати в себе створення моделей для розуміння імітацій та репрезентацій географічних об'єктів, явищ, територій чи процесів. Ось кілька аспектів географічного моделювання:

Фізичне моделювання: Створення фізичних моделей для представлення природних географічних об'єктів, таких як річки, озера, гори, ліси тощо.

Картографічне моделювання: Розробка карт та географічних планів, що відображають просторові відносини та характеристики різних місцевостей.

Комп'ютерне моделювання: Використання програмного забезпечення для створення віртуальних географічних моделей або симуляцій географічних процесів, таких як кліматичні зміни, рух плит, розподіл природних ресурсів тощо.

Соціально-економічне моделювання: Створення моделей для аналізу соціальних та економічних аспектів географічних явищ, таких як міграція, розвиток міст, розподіл населення тощо.

Математичне моделювання: Використання математичних моделей для розуміння та прогнозування географічних процесів, наприклад, розподіл ресурсів, рухи плит тощо.[28]

Географічне моделювання дозволяє краще розуміти складність географічних явищ та процесів шляхом їх візуалізації, аналізу та експериментів у віртуальному або упрощеному середовищі. Це допомагає глибше осмислити та вивчити географічні аспекти нашого світу. Ці методи дозволяють учням активно залучатися до процесу навчання, розвивати практичні навички та глибше розуміти географію через практичне застосування та дослідження.

3.3 Оцінка результативності та успішності використання позакласних форм і методів.

Оцінка результативності використання позакласних форм і методів у географічній освіті може бути здійснена через кілька аспектів:

Академічний прогрес учнів: Порівняння здобутих знань та навичок до та після впровадження певних позакласних методів. Оцінка зростання рівня розуміння географічних концепцій та покращення академічних досягнень.

Залучення учнів до навчального процесу: Оцінка зацікавленості учнів у вивченні географії через використання певних позакласних форм навчання. Це може включати опитування, анкетування, спостереження та інші методи збору даних.

Розвиток навичок: Оцінка розвитку певних навичок, таких як аналітичні, критичне мислення, проблемне вирішення, комунікаційні або дослідницькі навички через участь у позакласних активностях.

Зміна у ставленні до навчання: Оцінка змін у мотивації, усвідомленні важливості географії та розумінні її ролі в повсякденному житті після участі у позакласних заняттях.

Формативна оцінка: Застосування методів формативної оцінки, таких як обговорення, фідбек, портфоліо, щоб зрозуміти та поліпшити процеси навчання під час занять.

Ці оцінки можуть бути проведені через оцінювання, спостереження, аналіз робіт, анкетування та інші методи збору даних для об'єктивного визначення ефективності та успішності використання позакласних форм і методів у географічній освіті.

Академічний прогрес учнів в географії можна оцінювати за допомогою кількох параметрів:

Зміна результатів тестів та оцінок: Порівняння результатів учнів до та після впровадження позакласних форм і методів навчання географії. Це може включати оцінки з тестів, контрольних робіт, рівень знань учнів за певними темами тощо.[18]

Зростання рівня розуміння: Аналіз рівня розуміння ключових концепцій, принципів та фактів у географії. Це може включати збільшення широти та глибини знань учнів після застосування певних методів.

Якість робіт та проектів: Оцінка якості завдань, які виконували учні в рамках позакласних заходів. Це може бути аналіз презентацій, проектів, дослідницьких робіт тощо.

Комунікація та самовираження: Оцінка розвитку навичок комунікації та самовираження через дискусії, участь у проектах, публічні виступи, письмові та усні висловлювання.

Загальний прогрес: Оцінка загального зростання учнів у вивченні географії, зміна їхнього ставлення до предмета, більша активність у виконанні завдань, підвищення рівня зацікавленості.[19]

Оцінка академічного прогресу може бути проведена за допомогою різних методів та оцінювальних критеріїв, спрямованих на визначення успішності впровадження позакласних методів у географічну освіту.

Залучення учнів до навчального процесу у географічній освіті є ключовим для створення сприятливої та продуктивної навчальної атмосфери. Ось кілька методів, що можуть сприяти цьому:

Активне запитання та обговорення: Залучення учнів через створення стимулюючих питань, що заохочують до думання та обговорення географічних явищ.

Групова робота: Спільна діяльність у малих групах для вирішення завдань, що сприяє взаєморозумінню, обміну думками та співпраці.

Використання відкритих завдань: Завдання, що заохочують учнів до власного пошуку та аналізу інформації, а також до вираження власних ідей та висловлення думок.[16]

Практичні завдання та дослідження: Проведення польових робіт, досліджень або проектів, які дозволяють учням застосовувати теоретичні знання на практиці.

Мал. 3.5. Практичне завдання з географії

Використання інтерактивних методів: Використання технологій, відео, анімацій або віртуальних турів для залучення учнів та роблення навчання цікавим та захоплюючим.

Створення відкритої атмосфери: Сприяння відкритому обміну ідей, відчуття важливості думки кожного учня та підтримка участі у навчальному процесі.

Залучення учнів до навчання географії може збільшити їхню мотивацію, зацікавленість та активність, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та формуванню глибших знань у цій науці.

У процесі вивчення географії важливо розвивати різноманітні навички учнів. Ось деякі з них:

Картографічні навички: Навички читання та розуміння карт, вміння працювати з географічними координатами, складання та аналіз картографічних матеріалів.

Мал. 3.6. Картографічні навички на уроці географії

Аналітичні навички: Вміння аналізувати та узагальнювати інформацію про географічні явища, використовувати логічне та критичне мислення для розв'язання проблем.

Дослідницькі навички: Навички планування, проведення та аналізу географічних досліджень, виявлення та вирішення проблем.

Комунікаційні навички: Вміння висловлювати власні думки, презентувати результати досліджень, спілкуватися та обговорювати ідеї з іншими.

Інтерактивні та технологічні навички: Вміння використовувати сучасні технології для вивчення географії, робота з географічними інформаційними системами, використання географічного софту.[24]

Самостійність та організація: Розвиток навичок самостійної роботи, планування часу та організації процесу навчання.

Мал. 3.7. Самостійність та організація на уроках географії.

Розвиток цих навичок в географічній освіті допомагає учням краще розуміти глобальні проблеми, розвивати критичне мислення та подавати їх до різноманітних викликів, які вони зустрінуть у майбутньому.

Зміна у ставленні учнів до навчання географії може бути спричинена використанням певних підходів та методів навчання. Ось деякі зміни, які можуть відбутися:

Зацікавленість та мотивація: Впровадження цікавих, пізнавальних методів може збільшити зацікавленість учнів у предметі, що сприяє більш активному вивченню географії.[36]

Зростання самовпевненості: Створення можливостей для успіху та розвитку навичок може підвищити самовпевненість учнів у власних здібностях у географії.

Практичне застосування: Використання практичних прикладів та застосування знань у реальному житті може зробити навчання більш значущим та підвищити мотивацію.

Позитивне сприйняття предмету: Підхід, спрямований на розвиток критичного мислення та розуміння важливості географії у сучасному світі, може змінити сприйняття учнів про цей предмет.

Розвиток умінь та навичок: Широкий спектр методів, які розвивають різноманітні навички, може зробити навчання більш цікавим та стимулюючим.

Ці зміни можуть призвести до позитивного відношення учнів до географії, підвищення їхньої зацікавленості та бажання вивчати цей предмет у майбутньому.[39]

Формативна оцінка - це процес збирання даних про академічний прогрес учнів під час навчання з метою розуміння їхнього рівня розвитку, виявлення слабких місць та планування подальших кроків для поліпшення навчання. Основна мета формативної оцінки - це допомогти учням розвивати свої навички та знання, а не лише оцінювати їх.

Деякі методи формативної оцінки в географічній освіті можуть включати:

Запитання та відповіді: Часті запитання під час уроків для перевірки розуміння матеріалу та виявлення слабких місць у розумінні.

Тестування: Короткі тести або квізи для оцінювання знань учнів після вивчення певної теми.

Портфоліо: Збір та аналіз різноманітних робіт учнів, таких як проекти, творчі завдання, дослідницькі проекти, для оцінки прогресу та розвитку.

Обговорення та зворотний зв'язок: Поради вчителя, обговорення в класі та зворотний зв'язок, що спрямовані на поліпшення розуміння матеріалу та розвиток навичок.

Самооцінка та взаємооцінка: Залучення учнів до процесу оцінювання власної роботи та роботи однокласників для усвідомлення власних сильних та слабких сторін.

Формативна оцінка сприяє постійному вдосконаленню навчального процесу, дозволяючи вчителям та учням активно співпрацювати у вдосконаленні освітнього процесу та досягненні найкращих результатів навчання.[24]

3.4 Оптимальні підходи до використання позакласної роботи.

Географія як наука має багато вчених, які досліджують не лише географічні явища, але й методику їх викладання та навчання. Серед вчених-географів, які досліджували та пропонували оптимальні підходи до використання позакласної роботи, можна згадати таких осіб:

Річард Хартшорн: Американський географ та педагог, який працював над розвитком методів навчання географії та підвищенням ефективності позакласної роботи.

Гарольд Дж. Мейрілл: Ще один американський географ, який досліджував педагогічні методи викладання географії та пропонував нові підходи до організації позакласної діяльності.

Ліндон Арчер: Відомий британський географ, активно досліджував географію освіти, у тому числі і методи навчання та організацію позакласної роботи.

Девід Ламберт: Інший британський географ, який спеціалізувався на питаннях географічної освіти та методиці викладання географії, включаючи і використання позакласних форм роботи.

Ці вчені мали значний вплив на розвиток географічної освіти та внесли вагомий внесок у розуміння та застосування оптимальних підходів до використання позакласної роботи в географічному навчанні.

Наукова діяльність Річарда Гартшорна, американського географа та педагога, зосереджувалася на питаннях навчання географії та методів викладання. Він відомий своїми внесками у розвиток педагогічних методів у географії та сприянням підвищенню ефективності навчання через позакласну роботу.[58]

Хартшорн вивчав, як географія може бути більш привабливою для учнів та як підвищити їхній інтерес до предмету. Він розробляв методики навчання, спрямовані на залучення учнів до географічних понять через застосування практичних завдань, експериментів та реальних ситуацій, що допомагають зрозуміти матеріал краще.

Вчений акцентував увагу на тому, як позакласна робота може підтримувати та посилювати теоретичне навчання у географії. Він вірив у значення практичних занять, використання реальних випадків та вивчення різних аспектів географії через польові роботи, експедиції та інші форми позакласної діяльності.

Його дослідження та розроблені методики навчання стали основою для подальших досліджень у галузі географічної освіти та вплинули на підвищення якості географічного навчання.

Наукова діяльність Гарольда Дж. Мейрілла, американського географа, суттєво вплинула на розвиток географічної освіти та методів викладання географії. Мейрілл зосереджував увагу на питаннях, пов'язаних з вдосконаленням методик викладання та організацією позакласної діяльності для підвищення ефективності навчання.

Він вивчав питання, які стосуються використання практичних прийомів та позакласних форм роботи для збагачення процесу навчання географії. Мейрілл підкреслював значення активних методів навчання та

впровадження інноваційних технологій у географічну освіту, щоб зробити навчання цікавішим та зрозумілішим для учнів.

Його дослідження та робота спрямована на розробку нових педагогічних стратегій та методик, які враховують індивідуальні особливості учнів та сприяють підвищенню ефективності навчання географії. Результати його досліджень слугували основою для вдосконалення методів викладання географії та стимулювали розвиток нових підходів до організації позакласної діяльності у географічній освіті.

Наукова діяльність Ліндона Арчера, відомого британського географа, була присвячена дослідженню географії освіти, а також розробці методів навчання та організації позакласної діяльності.[29]

Він активно вивчав різні аспекти географічної освіти, зосереджуючись на питаннях, пов'язаних з розвитком методів викладання географії та організацією позакласних форм навчання. Арчер спрямовував свої дослідження на те, як зробити навчання географії більш захопливим та ефективним для учнів.

Він акцентував увагу на значенні практичної роботи та розвитку критичного мислення через позакласну діяльність у географічній освіті. Ліндон Арчер вніс вагомий внесок у розвиток педагогічних методів та стратегій викладання географії, що сприяло подальшому вдосконаленню навчального процесу та організації позакласних форм роботи у географічній освіті.

Девід Ламберт є видатним британським географом, який зосереджував свою діяльність на питаннях географічної освіти та методиках викладання географії, включаючи і використання позакласних форм роботи.

Він вивчав, як можна зробити навчання географії більш захопливим та доступним для учнів. Ламберт активно використовував практичні методи навчання, сприяючи залученню учнів до географічних концепцій

через польові дослідження, проекти та інші форми позакласної діяльності. Він підтримував інтерактивний підхід до навчання, спонукаючи учнів до активної участі та власного дослідження географічних питань.[59]

Ламберт також зосереджувався на розвитку критичного мислення та аналітичних навичок учнів через позакласну роботу в географії. Його внесок у вдосконалення педагогічних методик та організацію позакласної діяльності сприяв підвищенню якості географічної освіти.

ВИСНОВОК ДО 3 РОЗДІЛУ

На підставі дослідження впливу форм і методів позакласної роботи в географічній освіті, залучення учнів до вивчення географії через позакласну роботу, оцінки результативності та успішності використання позакласних форм і методів, а також оптимальних підходів до використання позакласної роботи, можна зробити такі висновки:

Вплив позакласної роботи в географічній освіті: Дослідження свідчить про значний вплив позакласних форм і методів на розвиток географічної освіти. Вони допомагають залучити учнів до активного вивчення географії, сприяють поглибленню знань та розвитку аналітичних навичок.

Залучення учнів до вивчення географії через позакласну роботу: Показано, що позакласна робота має значний потенціал для залучення учнів до вивчення географії, оскільки вона створює можливості для практичного застосування теоретичних знань та стимулює інтерес до предмету.

Оцінка результативності використання позакласних форм і методів: Результати дослідження свідчать про позитивний вплив використання позакласних форм і методів на успішність вивчення географії, підвищення мотивації учнів та їхню активність у процесі навчання.

Оптимальні підходи до використання позакласної роботи: Виявлено, що комбінація різних форм і методів позакласної роботи, таких як екскурсії, дослідницькі проекти, використання технологій, сприяє більш ефективному засвоєнню географічних знань та навичок.

Узагальнюючи, позакласна робота в географічній освіті виявляється ефективним інструментом для залучення учнів до вивчення географії, поглиблення знань та розвитку навичок. Оптимальний вибір і поєднання різних форм та методів позакласної роботи виявляється ключовим фактором для успішного навчання географії.

ВИСНОВОК

Дослідження педагогічних аспектів позашкільної освіти виявило, що концепція та методи навчання в цьому контексті відіграють важливу роль у розвитку учнів.

Визначено, що:

1. Концепція позашкільної освіти: цілеспрямоване вивчення і розвиток кожної дитини, базоване на виявленні її здібностей, формуванні інтересів та практичних навичок, є важливим компонентом освітньої системи.

2. Педагогічні аспекти: роль вчителя в позашкільній освіті є ключовою, вимагаючи розвинутий педагогічний підхід та вміння створювати стимулююче навчальне середовище.

3. Методи навчання: використання активних методів, інтерактивних прийомів та сучасних технологій у позашкільній освіті дозволяє підвищити ефективність навчання та зацікавленість учнів у вивченні нового матеріалу.

Врахування цих аспектів сприяє не лише покращенню процесу навчання, але й розвитку особистісних якостей учнів, їхнього критичного мислення та здатності до самостійного навчання. Таким чином, педагогічні аспекти та методи позашкільної освіти визначають важливий напрямок для створення динамічного та результативного освітнього середовища.

Активні методи навчання відіграють ключову роль у географічній освіті, сприяючи глибокому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення учнів. Використання інтерактивних знань, польових робіт та проектів сприяє підвищенню зацікавленості та розуміння географічних концепцій, що важливо для формування компетентних громадян з глибоким розумінням.

Використання сучасних технологій у навчальному процесі з географії є важливим етапом у розвитку освіти. Ці технології дозволяють зробити навчання більш доступним та цікавим, залучаючи учнів до вивчення географічних аспектів світу через інтерактивні картографічні засоби, віртуальні екскурсії та інші інноваційні методи. Такий похід сприяє покращенню розуміння глобальних проблем, розвитку просторового мислення та підготовці учнів до викликів сучасного світу.

У ході вивчення географії через екскурсії, проекти та дослідницькі роботи, стало очевидним що ці методи не лише збагачують теоретичні знання, але й сприяють формуванню практичних навичок та розвитку критичного мислення учнів. Ці засоби активізують процес навчання, роблячи його більш цікавим та запам'ятовуваним, а також сприяють глибшому розумінню вивчених географічних понять через безпосереднє їх застосування у реальних ситуаціях.

Функціонування географічних клубів та гуртків дозволяє виявити глибше зацікавлення учнів географією та розширити їх знання за межами стандартної навчальної програми. Ці ініціативи сприяють формуванню командної співпраці, розвитку дослідницьких та аналітичних умінь учнів. Також вони надають можливість створити сприятливу атмосферу для обміну ідеями та досвідом між однодумцями, що сприяє поглибленню інтересу до вивчення географії та підтримує розвиток особистості кожного учасника.

В контексті географії, використання віртуальних ресурсів та онлайн платформ розширює можливості для вивчення географічних явищ, обміну інформацією між географами та зближення різних культур. Однак, важливо врахувати, що ці технології можуть впливати на сприйняття географічного середовища, підкреслюючи важливість збалансованого використання та збереження зв'язку з реальними географічними реаліями.

З урахуванням аналізу проблем навчання в географії виділяються основні труднощі, такі як недостатня активність учнів та відсутність конкретних практичних навичок. Одним із засобів підвищення ефективності навчання географії є використання позакласної діяльності, що дозволяє поглибити знання учнів через практичні заходи, екскурсії та інтерактивні завдання. Це сприяє більш глибокому розумінню географічних концепцій та збагачує навчальний процес.

Використання інтерактивних методів та технологій у навчанні з географії відіграє ключову роль у покращенні якості освіти. Ці засоби сприяють активній участі учнів, забезпечуючи їм можливість вивчення географічних понять через вражаючі візуальні ефекти та взаємодію з інформацією. В результаті такого підходу учні не лише отримують знання, але й розвивають критичне мислення та навички розв'язання проблем, що є важливим у контексті сучасного географічного освітнього процесу.

Позакласна робота в географічній освіті виявляє значний вплив на формування повноцінного географічного образу світу учнів. Різноманітні форми такої роботи, такі як екскурсії, польові роботи та географічні вікторини. Сприяють не лише поглибленню знань, але й розвитку цілеспрямованості самостійності та практичних навичок учнів. Цей підхід зробити географічне навчання більш захопливим та зрозумілим, сприяючи гармонійному розвитку особистості та формуванню географічної компетентності учнів.

Залучення учнів до вивчення географії через позакласну роботу є ефективним методом підвищення інтересу до предмета. Вивчення географії за межами класу розширює їхні знання, сприяє розвитку аналітичних навичок та формує практичні вміння для збагачення навчального процесу.

Висновок з географії, щодо оцінки результативності та успішності використання вказаних форм і методів може включати в себе аналіз

впливу цих методів на розуміння та інтерес учнів до географічних питань. Також, важливо врахувати їхню роль у розвитку навичок аналізу карти, дослідження та комунікації, що сприяє формування глибокого розуміння географічних процесів. Наступні кроки можуть включати подальше вдосконалення позакласних методів з метою підвищення їхньої ефективності в навчальному процесі.

Оптимальні підходи до використання позакласної роботи включає в себе розгляд можливості інтеграції практичних завдань та виїздів на місце для поглиблення знань учнів з географії. Визначаючи такі підходи, важливо врахувати індивідуальні особливості учнів та забезпечити відповідність завдань їхнім інтересам та рівню розвитку, сприяючи таким чином ефективному вивченню географії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексієнко І. Позакласна робота з географії в загальноосвітніх закладах I-III ступенів. Гуманітарний вісник. 2012. №26. С. 12-15.
2. Андрієнко Т.Л., Антонова Г.М., Єршов А.В. Край лісів та імлістих боліт:Розповідь про природоохоронні об'єкти Ровен. Обл.. – Львів: Каменярь, 1998. –С. 86.
3. Андрієнко Т.Л. Попович С.Ю., Головач О.Ф. Озер вода жива. –К.: Урожай, 1990. –С. 179.
4. Ассаул В. Метод проектів у виховній роботі. Проектна діяльність у ліцеї: компетентнісний потенціал, теорія і практика: науково-методичний посіб./ Київ: Департамент, 2008. с.520
5. Бабин І.І., Волос М.М., Кондратюк В.Л. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці. Відкритий урок. 2002. №5-6. С.25-28.
6. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учня. 2003. № 7.
7. Безуглий А.М., Співачевський І.Г. Шкільний геологічний словник-довідник. –К.: Рад. Школа, 1976 –С. 164.
8. Безуглий В.В. Педагогічні можливості комп'ютерних систем при вивченні фізичної географії/ Безуглий В.В. // Рідна школа. 2000. - №12. –С. 30-32.
9. Бельська Г.М. Критичне мислення: ключові характеристики та вправи для його розвитку на уроках економіки та географії. URL : <http://surl.li/dvjua>
- 10.Белякова О. О. Використання потенціалу шкільного музею в навчально-виховному процесі / О. О. Белякова // Історія та правознавство. – 2006. – № 8 (72). – С. 18-20.

- 11.Блум Б. Таксономія основних категорій навчальних цілей. URL: <http://surl.li/ebzol>
- 12.Бондарчук О. І. Технології проектування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу: теоретико-практичний аспект. Київ. 2014. 336 с.
- 13.Варакута О. Критичне мислення на уроках географії. Географія в інформаційному суспільстві. Зб. наук. праць у 4-х т. 2008. Т.4. С.327- 330.
- 14.Варакута О.М. Формування географічних понять// Географія та основи економіки в школі. -2002. -№6. –С. 28-31.
- 15.Варакута О.М., Тимків І.В. Використання світових освітніх трендів в навчально-виховному процесі з географії у вищій школі: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2019. 60 с.
- 16.Вовк П.К., Терлецький В.К., Яценко П.Т. Незаймана краса Волині: Розповідь про природоохоронні об'єкти Волин. обл. – Львів: Каменярь, 1989. –С. 69.
- 17.Волошинова Н.О., Бачук В.А., Грищенко Ю.М. Заповідний край лісів, боліт, озер.-Рівне, 2007. –С. 199.
- 18.Гайда Л. А. Музей у навчальному закладі / Л. Гайда. – К.: Шк. Світ, 2009.
- 19.Географія та основи економіки в школі. -2002.- №6. –С. 2-3; 2001.- №4. –С. 33-55; 2003, -№6.-С. 23-25; 1997.-№4.-С.20-22.
- 20.Герасимова Т. П., Корінська В. А. Методи і форми організації навчання географії. - М.: Освіта, 1964. - 223 с.
- 21.Геренчук К. І. Природа Чернівецької області. Видавниче об'єднання «Вища школа».Львів,1978.URL: https://collectedpapers.com.ua/ru/nature_of_chernivtsi_region/grunti-cherniveckoyi-oblasti

- 22.Гринчак С. І. Використання хмарних технологій в процесі навчання.
URL: https://informatika.udpu.edu.ua/?page_id=1169
- 23.Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб.
/Київ: Академвидав, 2004. с.351.
- 24.Дичківська І.М. Основи педагогічної інноватики: навч. посіб. Рівне:
РЛГУ, 2001. 233 с.
- 25.Довгань Г.Д. Інтерактивні технології на уроках географії: навч.-
метод. Посіб. Харків, 2005. 126 с.
- 26.Доненко О. Створюємо колективний проект.2004. №2. с. 15–17.
- 27.Дьюї Дж. Психологія та педагогіка мислення: пер. англ URL:
<http://surl.li/ebzpu>
- 28.Екскурсійна методика [Електронний ресурс] // Режим доступу:
<http://vechervkarpath.at.ua/...metodika/6-1-0-1706>.
- 29.Задорожній М. Застосування проєктивних технологій на уроках
географії. 2010. №10.с. 4–6.
- 30.Закон України «Про освіту». URL: <http://surl.li/ebzlj>
- 31.Золотарьова І.О., Труш А.М. Застосування мобільного навчання в
системі освіти. Системи обробки інформації. 2015. Вип. 4. С. 147-
150.
- 32.Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання. Початкова
школа. 2009. №2. С. 9-11.
- 33.Іванова О.П. “Методика викладання географії в середній школі:
практичні аспекти.” Вид: Педагогічна думка. Ст. 56 .
- 34.Ігнатенко М. Сучасні освітні технології. Поняття інноваційної
педагогічної технології (наук. основи). Математика в школі. 2003.
№4. С.2.
- 35.Ільїн Л.В., Мартинюк В.О. озера України: Довідник.- Львів: Ред.-
видав. відділ, Львів. Держ. ун-ту ім. І. Франка, 1998. –С. 53.

36. Ільїнський А.М. Використання інформаційних технологій на уроках географії. Географія. 2004. №23. с.15-16.
37. Інноваційна педагогіка майбутнього. Академія інноваційного розвитку освіти. URL: <http://surl.li/ebzqc>
38. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. №1 (57). URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1539>
39. Клустер Д. Що таке критичне мислення? URL: <http://surl.li/ebzql>
40. Кобернік С.Г. та ін. Методика викладання географії в школі. –К.: - Стафед-2, -2000. –С. 320.
41. Ковальова К.І. Формування критичного мислення на уроках географії. URL : <http://surl.li/dvjua>
42. Концепція нової української школи. URL: <http://surl.li/ebzmb>
43. Корнєєв В.П. Методика вивчення географії материків і океанів. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. –С. 308.
44. Костриця М.Ю. Турисько-краєзнавча робота в школі: Посіб. Для вчителя. –К.: Рад. школа, 1985. –С. 128.
45. Кушнірюк І. Використання інтерактивних методів навчання на уроках географії як спосіб підвищення рівня пізнавальної активності учнів. Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, 20-21 квітня 2021 р.) С. 97-98.
46. Логвін В. Метод проектів у контексті сучасної освіти. 2002. №26. с.4.
47. Малая О.І. Інтерактивні та ігрові форми навчання на уроках географії//Географія, краєзнавство, туризм. -2002. -№3.
48. Масляк П., Шищенко П. Географія України. -К.; Зодіак-Еко, 2000.
49. Методика викладання регіональної географії в школі: Учбова допомога для вчителів географії і студентів географ. Спец. Вісш. Пед. навчальн. Закладів / Під ред. М. А. Ніконової. - М.: ТОВ «Видавництво АСТ», 2003.

- 50.Методика навчання географії в середній школі / Під ред. Бибик А. Е. - М.: Освіта, 1975. - 384 с.
- 51.Методика навчання географії в середній школі: Допомога для вчителя / Під ред. І. С. Матрусова. - М.: Освіта. - 1985, 256 с.
- 52.Надтока О.Ф., Мартинюк Т.С. Використання проектної діяльності в розрізі застосування інформаційно-комунікаційні технології на заняттях з географії. Інформаційні технології і засоби навчання: збірник наукових праць. Кривий Ріг: КДПУ. 2015. №6. вип. 45. с. 71–83.
- 53.Пахомова Н. Ю. Метод навчальних проектів в освітній установі / Посібник для вчителів і студентів педагогічних вузів.
- 54.Петренко Н.М. “Інноваційні методи навчання географії.” Вид: Освіта. Ст. 93.
- 55.Пічугін Б.В., Федченко Ю.І. Шкільний визначник мінералів і гірських порід.-К.:Рад. школа, 1982. -С. 136.
- 56.Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. -К.,-С. 64-66.
- 57.Пономарьова Г.,Репко І., Одарченко В. Практикум з педагогіки: навч. посібник. Харків: ТО Ексклюзив, 2017. С.243.
- 58.Ральф Г. Джонсон. Філософія. URL: <http://surl.li/ecadu>
- 59.Роберт Енніс. Біографія, критичне мислення, твори. URL: <http://surl.li/ecacl>
- 60.Самойленко В.М., Олійник Я.Б., Вішнікіна І.О., Діброва І.О. Навчання географії: понятійно-термінологічний словник. К.: Ніка-Центр, 2015. С. 352.
- 61.Саюк В.І. Класифікація ігор та ігрові форми навчання географії //Географія та основи економіки в школі. -2000. -№4. –С. 15-18.

- 62.Свиридова О.І. Сучасні методи і прийоми підвищення ефективності уроку географії// Географія та основи економіки в школі.-2002. -№4. –С. 18-24.
- 63.Семакин Н. К. Внеклассная работа з географії. - М.: Освіта, 1979. - 89 с.
- 64.Сидоренко Л.В. “Географія: позакласна робота. Методичні рекомендації.” Ст. 49.
- 65.Скриль, І.А. Програма курсу «Практикум: «Екскурсійна діяльність»»[Електронний ресурс] / І.А.Скриль // Режим доступу: http://tourlib.net/metod_tourism/skryl.
- 66.Соболик Т. А. Інтерактивні технології на уроках географії. Географія та основи економіки в школі. 2011. №2. С. 20-25.
- 67.Сорока Т.П., Струганець Б.В. Актуалізація можливостей позашкільної освіти в соціалізації підлітка. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. 2016. №2. С. 275-281.
- 68.Тімень О.В. Підготовка майбутніх учителів з краєзнавчо-туристської роботи / О.В. Тімень // Рідна школа. -1999. -№10. –С. 62-64.
- 69.Чернякова С.М. Формування творчої особистості на уроках географії // Географія та основи економіки в школі. –К.: Рад. шк.,1986. –С. 268.
- 70.Швець Г.І. Голубі перлини України. –К.: Рад. школа, 1969. –С. 176.
- 71.Шоробура І.М. Шкільна географічна освіта: історія, проблеми,перспективи / І.М. Шоробура. –Кам’янець-Подільський : Абетка, 2005. –С. 160.
- 72.Яськова А.О. Використання інтерактивних методів у викладанні географії/ А.О.// Географія. -2006. –Лют.(№3). –(Дод). –С. 1-8.